UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT ION CREANGĂ DIN CHIȘINĂU

FACULTATEA ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

CATEDRA PEDAGOGIE PREȘCOLARĂ, EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI DANS

Carabet Natalia

FILOSOFIA ȘI AXIOLOGIA EDUCAȚIEI ÎN SCHEME ȘI TABELE

Lucrare metodico- didactică

CICLUL II

Chișinău, 2023

Aprobat la ședința catedrei PPEFD, proces-verbal
nr. 10 din 27.04.2023
Aprobat la ședința Senatului UPS ”Ion Creangă”, proces-verbal
nr.10 din 27.04.2023

Autor:

Carabet Natalia, dr., conferențiar universitar

Recenzenți:

- **Țarnă Ecaterina,** dr., conferențiar universitar
- **Raileanu Olga,** dr., conferențiar universitar
- **Pădureț Tatiana,** Manager IET

Lucrarea este destinată masteranzilor programului de studiu Management și consiliere în educație preșcolară, cadrelor didactice din IET

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Carabet, Natalia.
Filosofia și axiologia educației în scheme și tabele : Lucrare metodi co-didactică : Ciclul 2 / Carabet Natalia ; Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău, Facultatea Științe ale Educației, Catedra Pedagogie Preșcolară, Educație Fizică și Dans. – Chișinău : S. n., 2023 (CEP UPSC). – 88 p. : tab.
Bibliogr.: p. 85-88 (68 tit.). – [100] ex.
ISBN 978-9975-46-771-1.
37.013.73(075.8)
C 22

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”din Chișinău, str. Ion Creangă, nr. 1, MD-2069

Argument: *Comunitatea pedagogică, la momentul de față, realizează mai multe sarcini, față de copii și elevi, față de comunitate, părinți, comandatarii serviciilor educaționale, etc.*

Realizând activitatea didactică, științifică, de colaborare (prin parteneriat) cu actorii comunitari și familia, cadrele didactice se prezintă ca:

- ✓ *modele de comportament, atitudine,*
- ✓ *Personalitate educată,*
- ✓ *Adult matur care gestionează emoțiile și acțiunile personale,*
- ✓ *Etc.*

În acest context pedagogul (educator, învățător sau profesor) trebuie să cunoască, în ce fel va asigura caracterul axiologic și filosofic procesului educațional (de predare- învățare, evaluare a copiilor- elevilor). Cu siguranță cadrele didactice analizează dilemele, ce pornesc de la întrebările: Care este filosofia vieții mele? Care este rostul vieții? Cum ajung la succes?

Dar, înainte de toate, cadrele didacticeâ, fiind mereu în fața comunității, devin liderii de opinie, ce promovează și un mod de viață sănătos, și spirit civic, și responsabilitate profesională, erudiție, etc.

Acest material este un suport pentru masteranzii ce studiază cursul ***Axiologia și filosofia educației,*** *fiind un support graphic, în care, prin tabelele și schemele propuse, de comun accord cu titularul cursului, se concretizează cunoștințele teoretice, se actualizează cunoștințele generale ale masterandelor, se motivează discuțiile bazate pe problematizare, studii de caz, experiențele personale și profesionale accumulate.* ***Obiective de referință*** *pe care propunem să le soluționăm prin acest material grafic sunt:*

- ✓ *Determinarea specificului educației ca valoare umană supremă;*
- ✓ *Analiza modelului educațional axiologic contemporan;*

- ✓ *Deosebirea principiilor fundamentale de clasificare a valorilor în raport cu educația;*
- ✓ *Analiza educației axiologice ca componentă a demersului educațional;*
- ✓ *Stabilirea legăturii dintre tipurile de valori: existență, dreptate și echitate;*
- ✓ *Valorificarea dimensiunii personalității umane – libertatea;*
- ✓ *Oferirea argumentelor în favoarea necesității studiului axiologiei;*
- ✓ *Justificarea dezideratul societății democratice – acceptarea oricăror valori în interacțiune armonioasă.*

Această lucrare metodico- didactică este elaborată în ajutorul masteranzilor programului de studio: Management și consiliere în educația preșcolară, cadrelor didactice din IET.

Autorul

CUPRINS

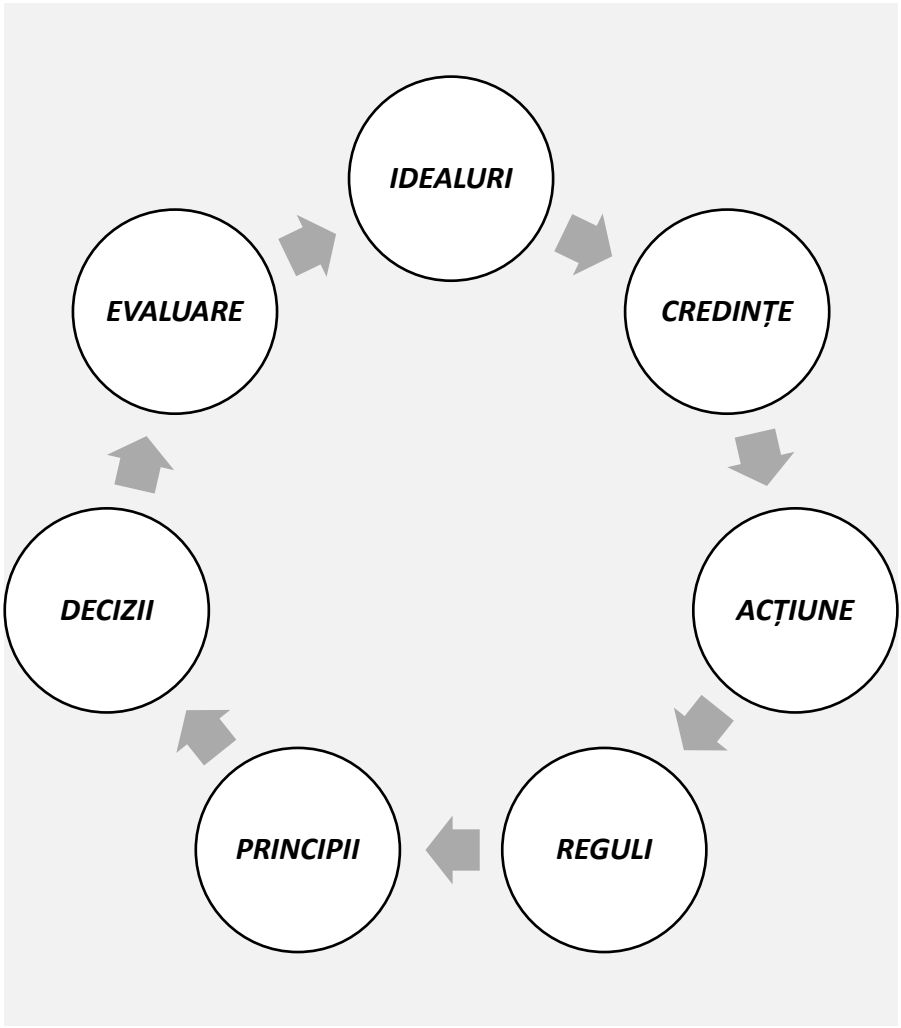
Concept de valoare și axiologie	**7**
Structura valorii	**13**
Clasificarea valorilor	**15**
Fundamentarea filosofică a educației	**16**
Ramurile filosofiei educației	**19**
Ontologia educației	**22**
Valorile în contextul autoeducaţiei	**24**
Valorile de bază ale angajamentului existenţial (Cuznețov Larisa)	**28**
Constituirea valorilor	**30**
Structurarea valorilor	**32**
Clasificarea valorilor	**34**
Funcțiile valorilor	**36**
Premise pentru o nouă educaţie axiologică	**39**
Tendinţe de reintegrare axiologică	**40**
Adevărul	**45**
Binele și morala	**42**
Emancipare- valoare modernă	**47**
Integrare- valoare umană și educațională	**48**
Cultura şi valorile naţionale	**52**
Legătura dintre filozofie și pedagogie	**54**

Principii axiologice	**55**
Relația filozofie- axiologie	**56**
Impedimentele tranziţiei la noile valori educaţionale	**57**
Principiile noului sistem axiologic al educației	**61**
Structura axiologiei educației	**62**
Valorile școlii moderne	**65**
Natura apreciativă a valorilor	**66**
Cultura – mediu de fiinţare al valorilor (T. Vianu)	**67**
Stările distincte ale capitalului cultural	**69**
Valorile educaţionale	**70**
Criza valorilor	**71**
Conflictele valorice	**72**
Valorile dominante ale educației	**73**
Algoritmizarea valorilor dominante ale educației	**74**
Universul valorilor cadrelor didactice	**75**
Etapele dezvoltării morale	**77**
Exemple de valori universale	**79**
Glosarul termenilor de referință CONCEPTUL DE AXIOLOGIE	**83**
BIBLIOGRAFIE	**85**

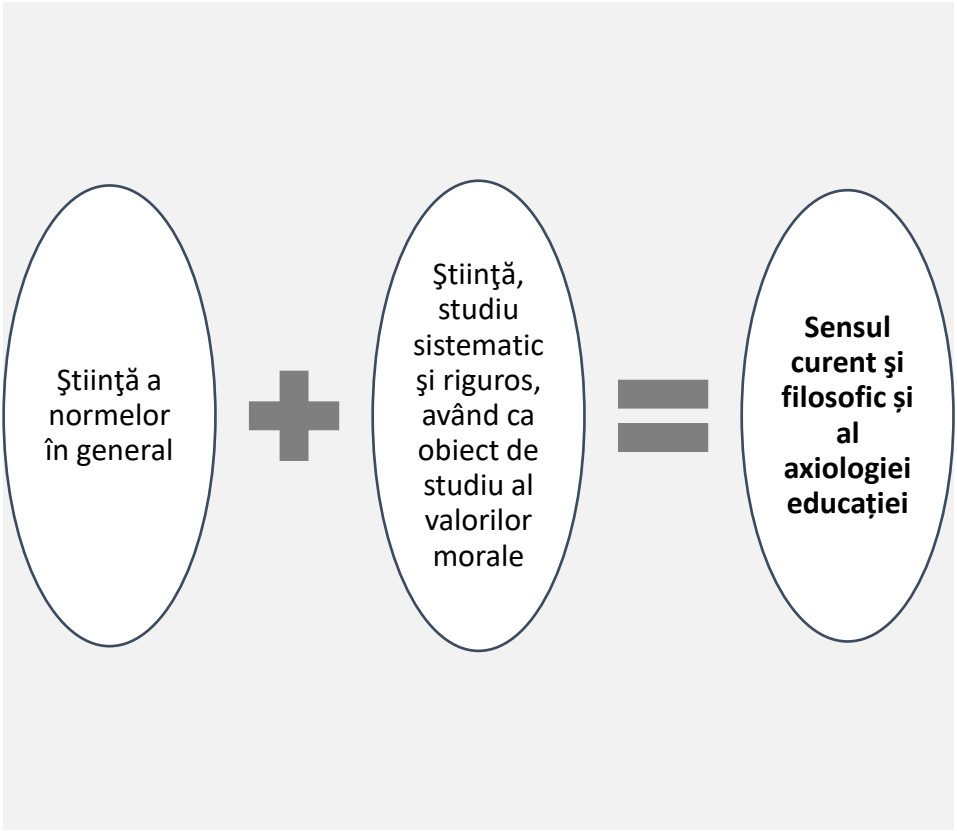

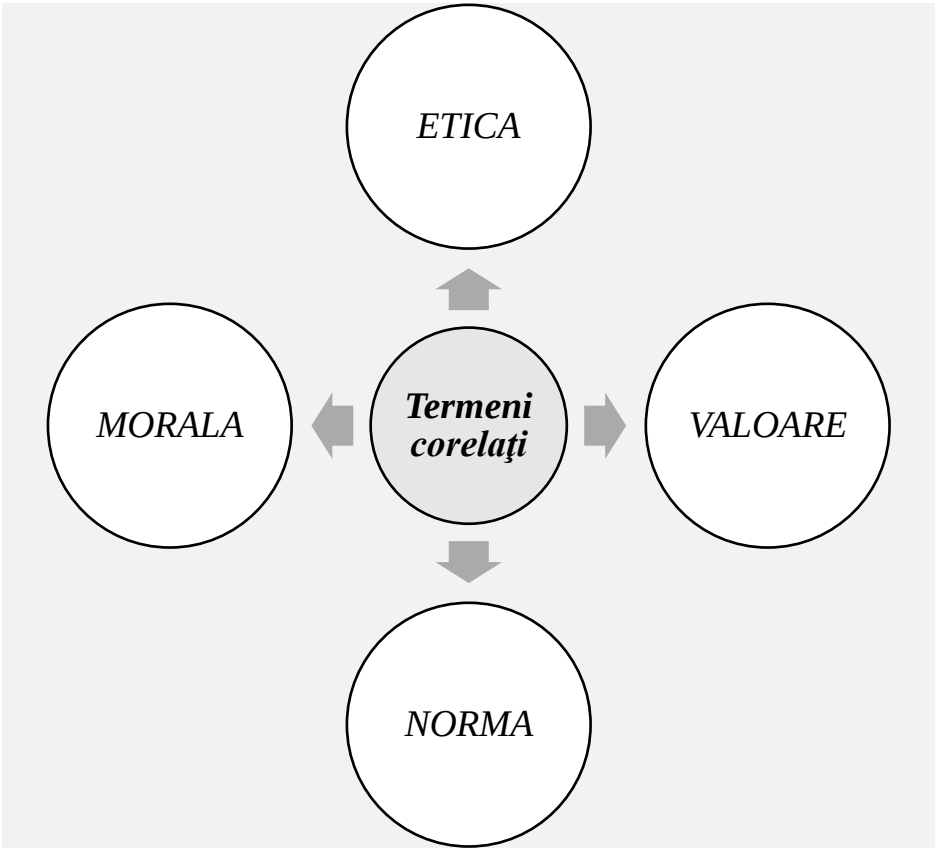
Concept de valoare și axiologie

CE SUNT VALORILE?

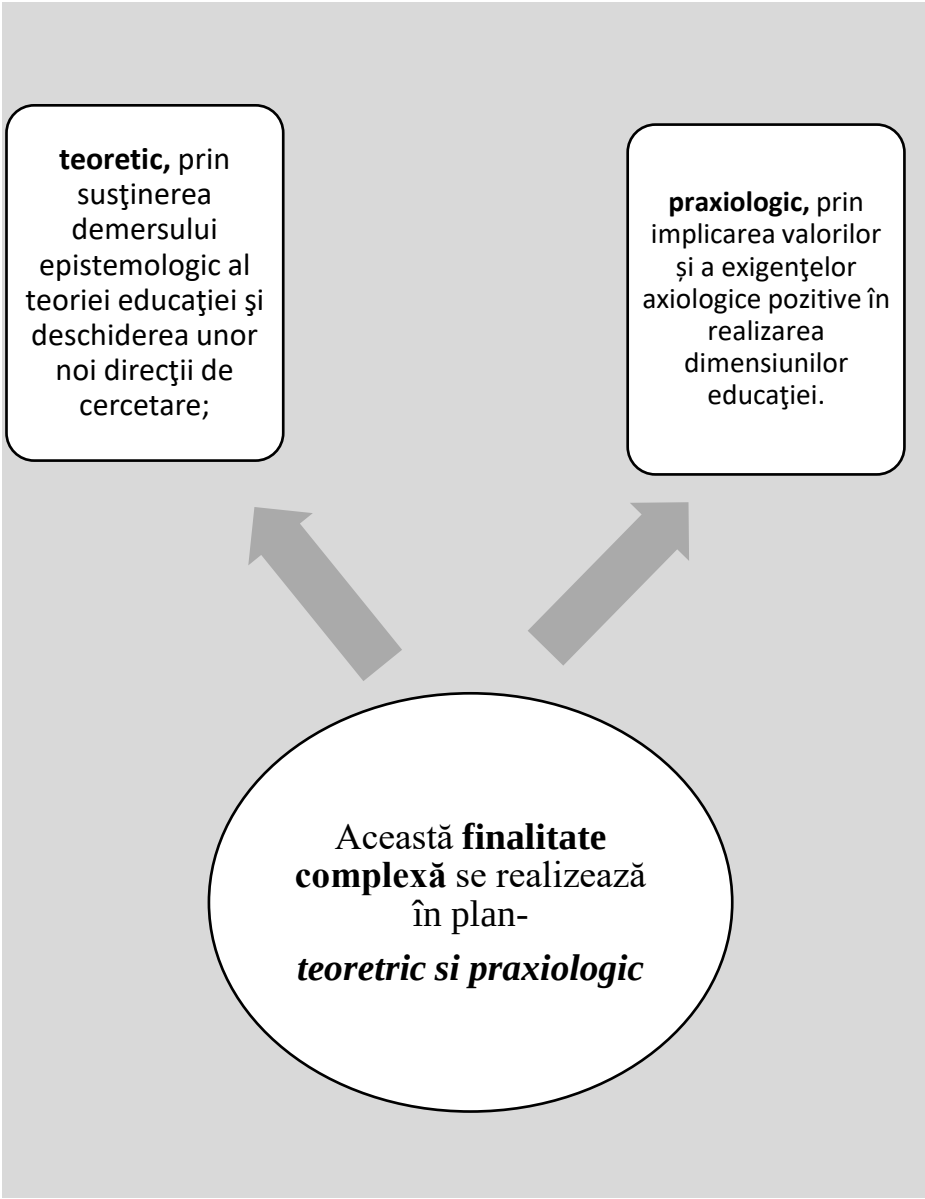

CONCEPTUL DE AXIOLOGIE

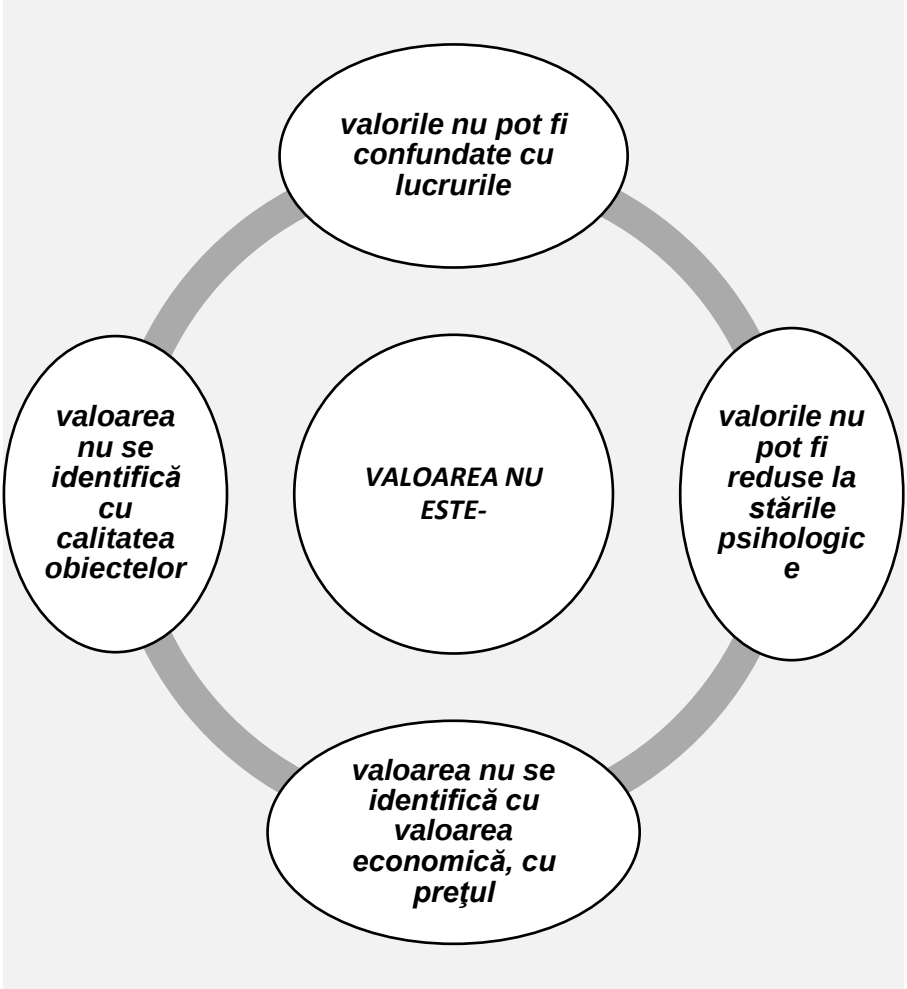

Finalitatea și scopul pe care şi-l asumă axiologia educaţiei vizează realizarea activităţii de formare/dezvoltare permanentă a personalităţii umane pentru şi prin valori [1] pedagogice fundamentale.

teoretic, prin susţinerea demersului epistemologic al teoriei educaţiei şi deschiderea unor noi direcţii de cercetare;
praxiologic, prin implicarea valorilor și a exigenţelor axiologice pozitive în realizarea dimensiunilor educaţiei.
Această **finalitate complexă** se realizează în plan-
teoretric si praxiologic

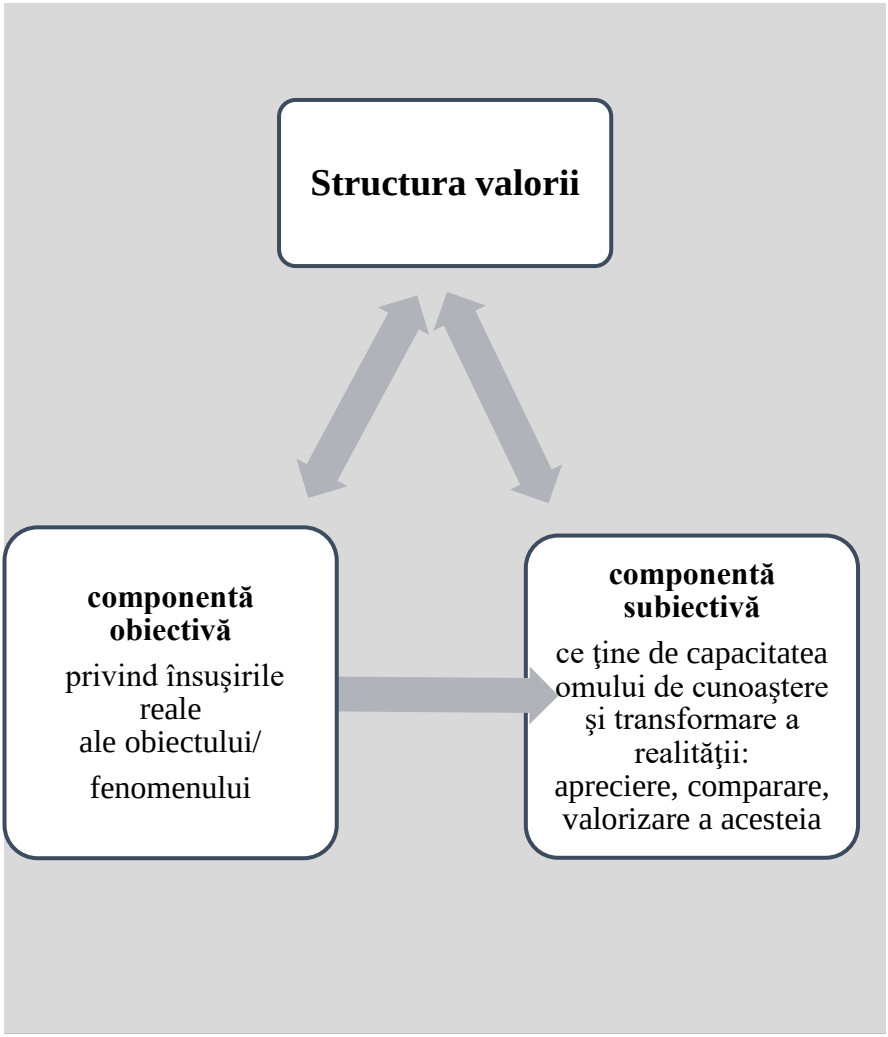
ÎN AXIOLOGIE AFLĂM TREI MODALITĂŢI DE A EXPLICA VALOAREA:

cultural-antropologică, în sensul că valoarea este un act social, care apare în relaţia dintre om şi cunoaşterea mediului social, dintre om şi procesul de făurire a istoriei;	**cultural-fiziologică**, în sensul că valoarea este o relaţie funcţională între un obiect dorit şi apreciat şi un subiect care doreşte acest obiect şi-l apreciază	**cultural-psihologică**, în sensul că valoarea reprezintă o trăire umană, o exigenţă de conştiinţă, care se exprimă ca posibilitate de satisfacere a unor năzuinţe adânc încrustate în însuşi fondul natural al existenţei omeneşti (Rusu L., 1968)

valorile nu pot fi confundate cu lucrurile
valoarea nu se identifică cu calitatea obiectelor
VALOAREA NU ESTE-
valorile nu pot fi reduse la stările psihologice
valoarea nu se identifică cu valoarea economică, cu preţul

Structura valorii

Călin Marin menţionează faptul că **axiologia pedagogică apare** în secolul al XIX-lea, se maturizează în secolul următor şi există sub diferite şcoli de axiologie. În pedagogia românească îndeosebi pedagogia interbelică, axiologia educaţiei a debutat cu problema devenirii culturale a omului, consolidându-se pedagogia culturii [13, p. 106]			
Primele reflecţii filosofice de natură axiologică asupra educaţiei aparţin lui **Platon**	apoi urmează **J.-J. Rousseau, Im. Kant şi J. Dewey, W. Kilpatrik**	Au contribuit la dezvoltarea axiologiei educaţiei aşa savanţi ca: H.**Ricket, W. Windelband, N. Hartman, Max Scheler, Moritz Schiltz, Th. Ribot, Louis Lavelle, J. P. Sarte**. Această listă mai poate fi completată cu numele lui K. D. Uşinski, L. N. Tolstoi, F. Dostoevski, S. Gessen, precum cu eminente personalităţi şi oameni de cultură români ca: **P. Andrei, T. Vianu, Constantin Rădulescu-Motru, G. Văideanu**	editează pe marginea axiologiei de la noi din ţară: **Vl. Guţu, V. Mândâcanu, V. Pâslaru, S. Roşca, N. Banuh, V. Cuşcă**

Clasificarea valorilor

VALORI-SCOPURI ŞI VALORI-MIJLOACE

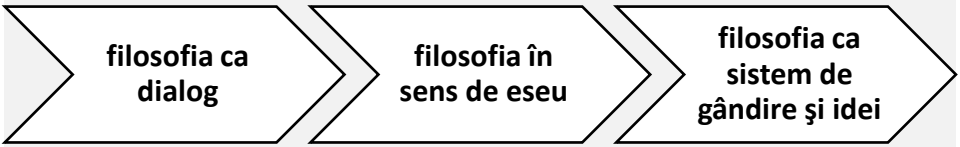
Valorile general umane (fundamentale), ce pot fi considerate **valori-scopuri. Acestea sunt Adevărul, Binele, Dreptatea şi Frumosul**		**Valorile democratice** sunt tratate ca **valori-mijloace**/instrumente, specifice diferitelor componente ale existenţei umane afirmate ca răspunsuri la provocările lumii contemporane, acestea fiind **libertatea, drepturile omului, solidaritatea, toleranţa.**	
tipuri de valori			
valori vitale necesare apărării vieţii şi mediului, cum sunt sănătatea (fizică şi mentală), tonusul şi forţa fizică, frumuseţea şi armonia organismului, starea de echilibru a mediului, bunurile materiale şi prosperitatea economică etc.;	**valori morale, politice, juridice şi istorice** necesare existenţei unui stat şi naţiuni cum sunt democraţia, suveranitatea, binele, dreptatea, curajul, înţelepciunea, independenţa, legalitatea, demnitatea, iubirea de neam etc.;	**valori teoretice** necesare cunoaşterii şi creaţiei umane, cum sunt adevărul, evidenţa, obiectivitatea, imaginaţia ştiinţifică, creativitatea	**valori estetice şi religioase**, care privesc contemplarea lumii şi a creaţiilor umane

Fundamentarea filososfică a educației

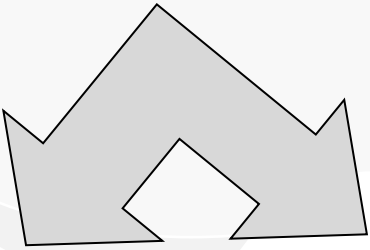
Prima dimensiune datează de la „fizicienii” ionieni (secolul al VI-lea), este dezvoltată la Hegel şi în **pozitivismul raţional anglo-saxon**, ce concepe filosofia ca o cunoaştere raţională, ca o știință a adevărului		A doua dimensiune consideră filosofia drept o cercetare morală şi se întâlnește la Socrate, Im. Kant, în **existenţialismul modern**
Cercetătorul român M. Călin menţionează, că la etapa actuală, termenul de f**ilozofie** este utilizat în câteva accepţiuni:		
filosofie -reflecţia asupra existenţei umane se reprezintă o activitate producătoare de cunoştinţe despre om şi univers. Filosofiei i s-a atribuit sensul de ştiinţă supremă călăuzitoare a celorlalte ştiinţe (Aristotel, 1965, p.104).	**Filosofia** este considerată **sinteză generală a cunoaşterii** (Hegel) de ultim rezultat al ştiinţelor (P. P. Negulescu), de tezaur public al erudiţiei (G. W. Leibniz); de antologie fenomenologică universală ce porneşte de la o hermeneutică a fiinţării umane (Martin Heidegger	**Filosofia ca activitate intelectuală de tip raţional-argumentativ**, activitate unificatoare de cunoaştere a diferitelor teorii de natură metafizică, epistemologică şi axiologică, de analiză; a înţelesului conceptelor şi relaţiilor dintre ele (V.Mureşan, 1998, p. 31).

Andrei Marga susţine că există mai multe moduri de a concepe şi prezenta filosofia:

<table>
<tr><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td colspan="4">Karl Jaspers pledează pentru o educaţie orientată spre auto-perfecţiune, grija de sine şi de solidaritatea istorică, care ridică demnitatea umană la rangul de valoare definitorie în viaţă.</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">Karl Jasper menţionează că filosofia educaţiei ar putea include
patru dimensiuni</td><td></td></tr>
<tr><td>evaluativă (de analiză critică şi apreciere); şi</td><td>speculativă (prin formularea de noi ipoteze);</td><td>analitică (de identificare şi examinare)</td><td>integrativă (integrează cele trei dimensiuni)</td></tr>
<tr><td colspan="4"></td></tr>
</table>

Dezvoltarea filosofiei educaţiei
în ipostază tradiţională acoperă
două câmpuri distincte,
dar totodată interconexe și complementare:

al istoriei ideilor despre educaţie ce traversează operele filosofilor (Platon, Im. Kant etc.);

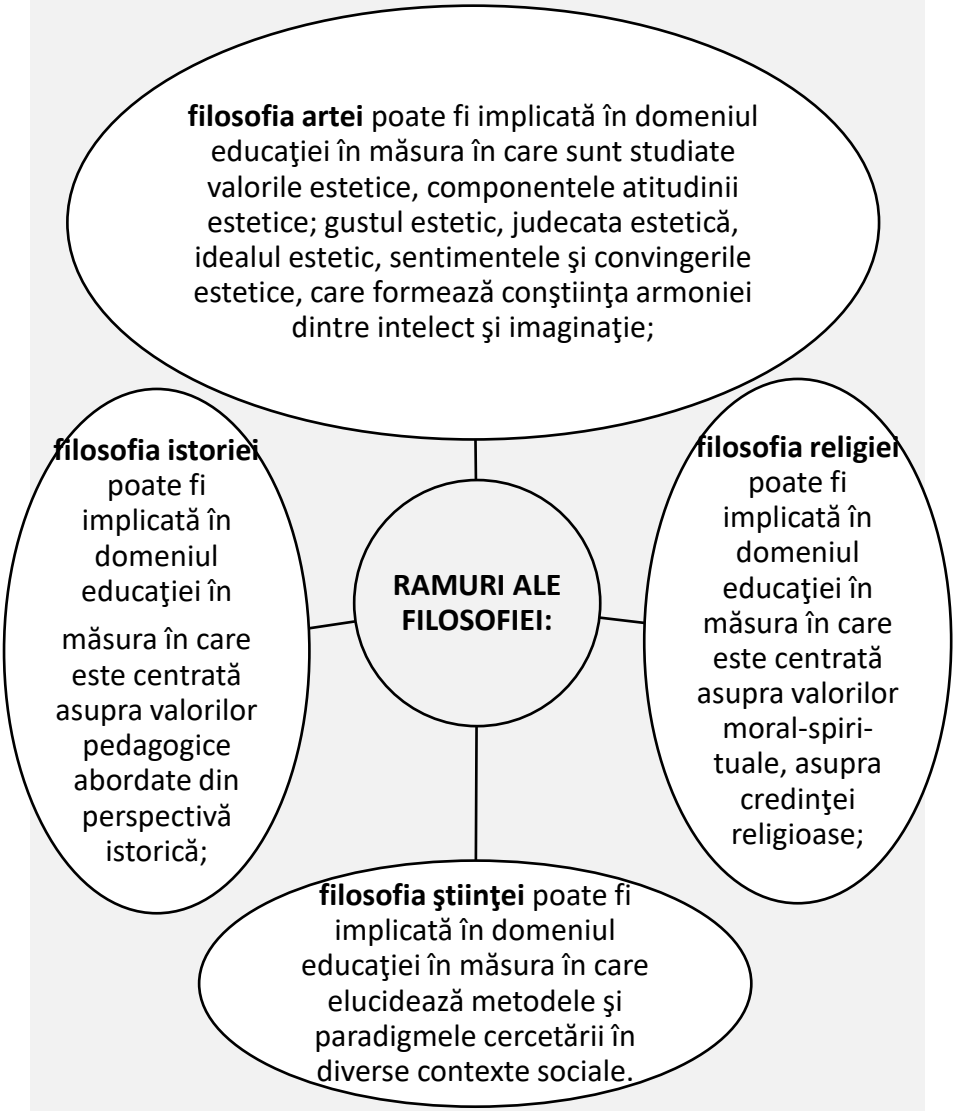
al gândirii asupra marilor probleme sociale şi politice reflectate în educaţie – libertate, egalitate, autonomie, civism, drepturi şi obligaţii, care tinde să rămână însă doar apanajul filosofiei (Borderie Rene, 1998, p.104).

Ramurile filosofiei educației

Filosofia educaţiei promovează o abordare mai disciplinată şi analitică, sprijinită pe filosofia generală şi pe ideile despre educaţie şi învăţământ, dezvoltate de diferite şcoli filosofice (pragmatismul, existenţialismul, esenţialismul, constructivismul etc.)

patru ramuri principale ale filosofiei educaţiei (S. Cristea, 1999, p. 105)			
Etica educaţiei care studiază valorile morale ce reglează relaţiile omului cu lumea şi cu sine;	**Filosofia socială a educaţiei** care studiază principiile de organizare a şcolii în spiritul libertăţii, egalizării şanselor, respectării drepturilor civice;	**Epistemologia educaţiei** care studiază problematica fundamentării ştiinţifice şi a structurării planului de învăţământ la nivel integrativ, global, interdisciplinar,	**Filosofia spiritului** care studiază procesele intelectuale în corelare cu cele de ordin afectiv şi comportamental implicate în activitatea educaţională.

filosofia artei poate fi implicată în domeniul educaţiei în măsura în care sunt studiate valorile estetice, componentele atitudinii estetice; gustul estetic, judecata estetică, idealul estetic, sentimentele şi convingerile estetice, care formează conştiinţa armoniei dintre intelect şi imaginaţie;
filosofia istoriei poate fi implicată în domeniul educaţiei în măsura în care este centrată asupra valorilor pedagogice abordate din perspectivă istorică;
RAMURI ALE FILOSOFIEI:
filosofia religiei poate fi implicată în domeniul educaţiei în măsura în care este centrată asupra valorilor moral-spiri-tuale, asupra credinţei religioase;
filosofia ştiinţei poate fi implicată în domeniul educaţiei în măsura în care elucidează metodele şi paradigmele cercetării în diverse contexte sociale.

TRĂSĂTURILE FILOSOFIEI ANALITICE

− contribuie la **clarificarea limbajului pedagogic**, asigurând analiza logică a acestuia;	− ajută să formulăm riguros şi fără ambiguităţi **problemele de cercetare în domeniul educaţiei**;

-contribuie la elaborarea definiţiilor şi **precizarea semnificaţiei termenilor pedagogici**;

− contribuie la **formularea propoziţiilor** ce exprimă fapte pe care ne bazăm pentru a elabora prin deducţie logică reprezentărilor generale şi particulare a realului în domeniul educaţiei;	-contribuie la **elaborarea normelor epistemologice** şi logice proprii pedagogiei; epistemologice şi logice (în scopul eliminării vagului şi ambiguităţii);

se mai contribuie la-

− asigură **analiza conceptelor pedagogice** din perspectiva definirii şi întemeierii lor	− asigură **obiectivitatea şi corectitudinea limbajului pedagogic** a cercetărilor şi interpretării rezultatelor acestora

Ontologia educației

CONCEPT

Platon	problema luminii care ne descoperă obiectele lumii (Republica, cartea a VII-a);
Spinoza	problema existenţei lui Dumnezeu şi pentru
Hegel	istoria
M. Heidegger	consideră că Dumnezeu, chiar dacă este o condiţie a tuturor celorlalte fiinţe este la rândul lui o fiinţare supremă şi nu Fiinţă, distinge ontologia de problemele de natură ontică, care au drept obiect de studiu fiinţările
J. Charles, Brauner, Hobert	privesc ontologia şi metafizica ca termeni cu acelaşi înţeles şi deseori îi utilizează în mod alternativ
Mircea Florian	…metafizica răspunde la întrebarea „ce este realitatea”, iar ontologia răspunde la întrebarea „ce înseamnă a fi” în contextul existenţei reale, dar de aici ontologia delimitează numai pe cea superioară, adevărată şi perfectă”

4 categorii ale metafizicii Knight R. G.			
Aspectele/întrebările cosmologice ce privesc **originea, natura şi dezvoltarea universului** ca sistem ordonat (cum a apărut şi s-a dezvoltat universul? Există un scop sau o finalitate către care tinde universul?)	Aspectele/întrebările teologice referitoare la concepţiile despre **supranatural sau transcendenţă** ce vizează existenţa lui Dumnezeu. Există Dumnezeu? Care sunt atributele lui? Există îngerii? Există forţe ale răului? Dacă Dumnezeu este cel mai bun şi cel mai puternic de ce există răul?	Aspectele/întrebările antropologice cu privire la **umanitate ca subiect şi obiect al cercetării** privesc relaţia dintre corp şi intelect/gândire. Se naşte omul bun, rău sau neutru din punct de vedere moral? Sunt oamenii liberi? Posedă oamenii voinţă liberă sau ideile şi acţiunile lor sunt condiţionate de mediu şi ereditate? Are omul suflet? Ce este sufletul?	Aspectele/întrebările ontologice care privesc **natura existenţei**. Este realitatea materie sau energie fizică? Este realitatea compusă dintr-un singur element sau din mai multe? Este realitatea ordonată pe anumite legi supreme sau este ordonată de om? Este realitatea fixă/stabilă sau este schimbătoare?

Valorile în contextul autoeducaţiei

ESENŢA AXIOLOGICĂ A EDUCAŢIEI
nivelul funcţional-structural al educaţiei

a) caracterul teleologic al educaţiei;	*b) caracte-rul axiologic al educaţiei;*
c) caracterul prospectiv al educaţiei;	*d) caracterul dialectic al educaţiei.*

caracterul teleologic al educaţiei ghidează proiectarea şi realizarea activită-ţilor în conformitate cu anumite finalităţi/scopuri, obiective	**caracterul axiologic al educaţiei** denotă resursele fundamentale care sunt necesare pentru realizarea concretă a educaţiei în consens cu finalităţile proiectare. Resursele educative includ ansamblul de valori general-umane (Binele, Sacrul, Adevărul, Frumo-sul), cele de origine culturală: ştiinţifică, etică, politică, religioasă, tehnologică, estetică, fizică, obiectivele pedagogice şi conţinuturile generale ale

	educaţiei, implicate şi valorificate în cadrul activităţilor instructiv-educative
Caracterul prospectiv al educaţiei ne orientează spre o analiză şi raportare permanentă a finalităţilor acţiunilor pedagogice la conţinuturi, esenţa lor valorică, ajustarea acestora la viitor. Aspectul prospectiv ajută la anticiparea, depăşirea, situaţiilor dificile şi proiectarea unor noi acţiuni mai superioare, de progres, în comparaţie cu cele existente. Anume caracterul prospectiv al educaţiei stabileşte norma de elaborare, realizare şi dezvoltare a finalităţilor şi conţinuturilor procesului educaţional. El asigură calitatea acestora şi situarea lor pozitivă în orice context, ceea ce presupune o prospectare peda-gogică superioară, concepută la nivel de filosofie a educaţiei. Valorificarea caracterului prospectiv al educaţiei asigură orientarea tuturor caracteristicilor şi componentelor educaţiei în direcţia inovaţiei pedagogice şi sociale	**Caracterul dialectic al educaţiei** demonstrează complexitatea procesului şi aspectul interconex al nucleului funcţional-structural al acesteia cu contextul extern, determinat în timp şi spaţiu, al transformării treptate a obiectului educaţiei în subiect al propriei sale formări şi autoperfecţionări continue. Caracterul dialectic al educaţiei poate fi abordat prin prisma filosofiei hegeliene, axată pe: unitatea contrariilor, acumularea cantitativă, saltul calitativ, negarea negaţiei, teză-antiteză-sinteză

Cercetările din domeniul **antropologiei pedagogice** [48; 64;66] ne arată că **optimul axiologic** poate fi creat în bază **implementării şi îmbinării valorilor**

- **general-umane**: Sacru, Bine, Adevăr, Frumos
- **valorile societăţii moderne**: libertate, democraţie egalitate, solidaritate, legalitate
- **valorile specifice societăţii** postmoderne/informaţionale: deschidere, creativitate inovatoare, competitivitate, toleranţă, autoeducaţie şi educaţie permanentă şi cu cele naţionale

Astfel, **educaţia morală** reprezintă dimensiunea cea mai profundă, mai extinsa şi esenţială a activităţii de formare-dezvoltare a personalităţii, proiectată şi realizată în baza valorilor etice. S. Cristea scoate în evidenţă ponderea formativă a acţiunilor ce vizează formarea-dezvoltarea conştiinţei morale, a profilului moral al personalităţii umane în baza căreia este explicată tendinţa de supradimensionare a educaţiei morale care conferă, acesteia o dinamică aparte în raport cu celelalte	**Educaţia intelectuală** reprezintă dimensiunea cognitivă a activităţii de formare-dezvoltarea personalităţii umane, deschisă în plan psihologic şi metodologic, proiectată şi realizată la nivel logic superior, în baza valorilor adevărului ştiinţific [Ibid 17, p.131]. Este evident că valorile de bază aici sunt: cunoştinţele ştiinţifice fundamentale, nucleul epistemic al	**Educaţia tehnologică** reprezintă activitatea de formare-dezvoltare a personalităţii, proiectată şi realizată prin valorile ştiinţei aplicate în toate domeniile vieţii sociale în general, în producţia materială şi spirituală, în mod special, cu implicaţii directe în procesul de orientare şi integrare şcolară, profesională şi socială [17, p. 138].

conţinuturi generale ale educaţiei	fiecărei ştiinţe, trunchiul de bază al fiecărei discipline de învăţământ şi strategiile intelectuale care asigură dezvoltarea intelectului şi formarea creativităţii individului	De aici se face observabilă valoarea culturală de bază aplicată în cadrul educaţiei tehnologice – adevărul ştiinţific aplicat, transpus pedagogic la două niveluri de referinţă, cel teoretic şi cel practic
Educaţia estetică reprezintă activitatea de formare-dezvoltare a personalităţii, proiectată şi realizată prin receptarea, evaluarea, trăirea şi crearea valorilor frumosului din natură, societate şi artă [Ibid 17, p. 144]. Important aici este să menţionăm un moment-cheie: valorile frumosului sunt sintetizate în cadrul unor categorii, cum ar fi idealul estetic, simţul şi gustul estetic, spiritul de creaţie estetică.	**Educaţia psihofizică** reprezintă activitatea de formare-dezvoltare a personalităţii, proiectată, realizată prin acele valori pedagogice fundamentale care cultivă şi întreţin sănătatea generală a organismului uman. Definirea conceptului evidenţiază importanţa unei valori generale fundamentale pentru existenţa umană: sănătatea fizică şi psihică	

Valorile de bază ale angajamentului existenţial (Cuznețov Larisa)

SĂNĂTATEA	**FAMILIA**	**POZIȚIA PERSONALĂ ACTIVĂ**
Literatura de specialitate [17; 21; 45; 55; 64; 66; 69; 70] consideră sănătatea fizică şi psihică drept valoare fundamentală pentru existenţa umană. Această valoare asigură calitatea vieţii individului şi desigur că conţinutul şi eficienţa activităţi pedago-gice, axate în mod direct sau indirect, pe formarea şi îmbunătăţirea permanentă a stării de echilibru şi de funcţionare normală a organismului în ansamblul calităţilor sale psihice, fiziologice, anatomice	Familia este considerată de mulţi cercetători notorii [19; 21; 44; 48; 57; 65], drept cea mai importantă curea de transmisie a valorilor şi a normelor culturale din generaţie în generaţie.	Apariţia şi dezvoltarea noilor ştiinţe ca: filosofia educaţiei, psihologia evoluţionistă, psihologia ecologică, psihologia pozitivă, psihologia sănătăţii, axarea pe pluri- şi transdisciplinaritate, caracterul prospectiv al educaţiei; reconsiderarea educaţiei religioase, promovarea principiilor şi valorilor educaţiei permanente, deschiderile practice care promovează transformarea calitativă a societăţii umane într-o cetate educativă [17; 64]. Toate aceste direcţii, modele şi concepţii, ştiinţe noi

		dau dovadă de o atitudine responsabilă, creativă şi activă a oamenilor, care sunt în căutarea unor soluţii eficiente de ecologizare şi spiritualizare a conduitei şi vieţii umane.

Constituirea valorilor

Iniţial	la începuturile evoluţiei sale istorice, omul şi-a ela- borat două abordări cu privire la valori. Lucrurile materiale: pietrele, crengile, apa, focul, iarba, fruc-tele, pomuşoarele, rădăcinile comestibile, insectele, păsările şi animalele, au obţinut valoare pentru om prin faptul că acesta le- a descoperit utilitatea lor vitală. Omul a înţeles ca fără aceste lucruri viaţa lui nu poate fi
Acestea erau valorile existenţei umane, care au devenit ca atare importante datorită raportării omului la lucrurile şi fenomenele din anturajul său.	
Ulterior	omul a început să creeze activ valori
Societatea antică şi cea medievală	s-au constituit valorile etern-umane: Adevărul, Binele, Frumosul şi Sacrul. Societatea acestor timpuri se subordona divinităţii şi valorilor religioase
Societatea modernă	consideră drept cele mai importante valorile sociale, statul subordonându-se societăţii care reprezenta

	întreaga umanitate.
Societatea socialistă	a exagerat importanţa valorilor politice, cărora li s-a subordonat aproape în totalitate.
Societatea democratică	contemporană este axată pe un ansamblu de valori, în interacţiune armonioasă. Persoana, grupul social, popoarele, fiind în drept să acorde priorităţi acelor valori pe care le consideră mai importante, fără a dăuna prin opţiunea sa altor persoane, grupuri sociale, popoare.

Structurarea valorilor

În funcţie de un şir de criterii: autor, subiect creator, apartenenţă naţională, importanţă, amploare, frecvenţă, domeniu de utilizare, valorile au fost structurate în diverse clase de valori şi axiologii

valori proprii întregii omeniri, tuturor oamenilor	Adevărul, Binele, Frumosul, Dreptatea, Libertatea, la care unii autori mai adaugă şi Sacrul
primele trei valori fundamentale	valori etern-umane: Adevărul, Binele, Frumosul
valorile sociale	Dreptatea şi Libertatea.
valorile sociale	Egalitatea, Fraternitatea. Legalitatea
Valorile fundamentale ale omenirii	valorile fundamentale ale educaţiei şi învăţământului valorile fundamentale ale humanitasului valori -produse/create de educaţie
Nu există **Adevăr, Bine, Frumos, Dreptate, Libertate**, decât în raport cu alţi oameni, activitatea şi viaţa acestora	

Principalele relaţii ale omului în cadrul culturii sunt definite de trei direcţii ale culturii, care se constituie din:			
Relaţia omului cu natura	**Relaţia omului cu omul**	**Relaţia omului cu valoarea**	**Relaţia omului cu Absolutul**

În cadrul relaţiilor **Om–Natură** individul atinge performan-ţele caracteristice personalităţii numai dacă devine conştient de apartenenţa sa la toate sistemele vieţii materiale, de la sistemele atomice şi celulare până la Cosmos şi Univers	**Relaţia Om–Om** presupune atingerea unui astfel de grad de dezvoltare cognitivă, afectivă şi psihomotorie care permite indivi-dului să se conştientizeze atât ca valoare intrinsecă irepetabilă cât şi ca parte componentă a întregii omeniri.	**Relaţia omului cu valoarea** reprezintă subiectul lucrării.	**Relaţia Om–Absolut** nu este o inovaţie a pedagogiei post-moderne. Acest tip de relaţii este calificat de un şir de filosofi, începând cu Platon, Im. Kant, Fr. Hegel şi până la L. Blaga, J.-P. Sartre şi C. Noica, drept relaţie a omului cu Absolutul. Multe concepţii filosofice, cu excepţia doar a conceptului material istoric, recunosc caracterul transcendental al existentei spirituale a omului.

Clasificarea valorilor

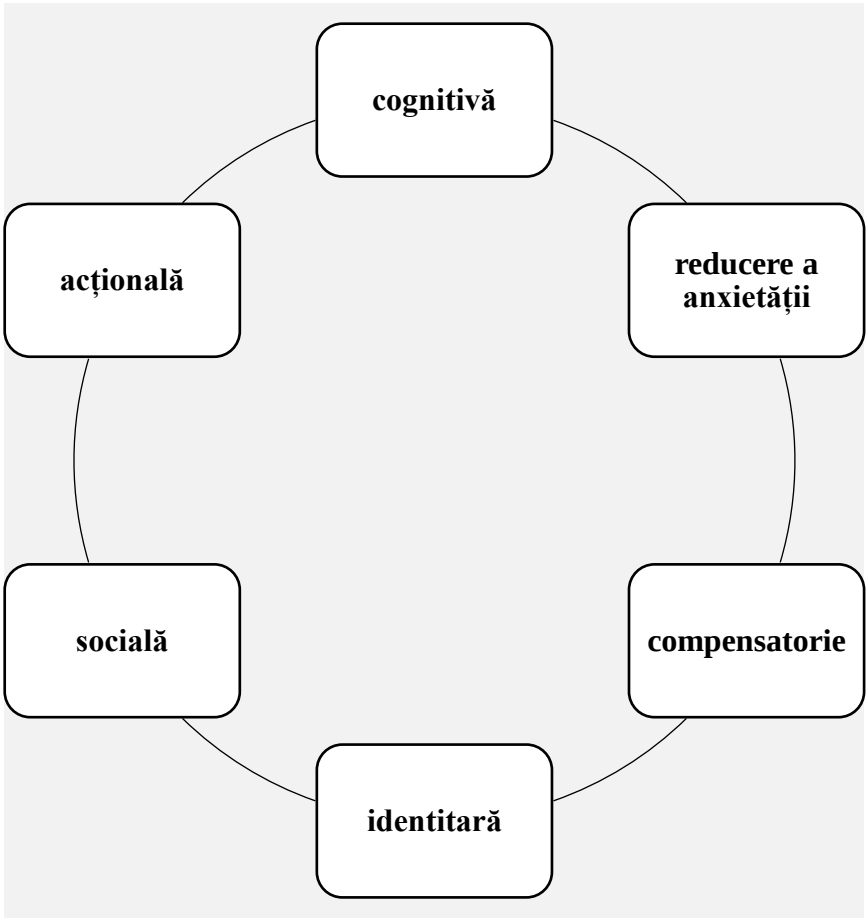
O **clasificare a valorilor** în raport cu educaţia este posibilă şi necesară, însă nu atât pe criteriul importanţei valorilor cât, mat ales, pe criterii psihopedagogice, care fac posibilă o educaţie axiologică corectă.

În baza analizei lucrărilor ce elucidează **aspectele educaţiei, prin valori** , am selectat următoarele **principii şi valori:**	
1. **Principiul fundamental de clasificare** a valorilor în raport cu educaţia este penetrabilitatea universală a valorilor în sistemul educaţional **Valorile fundamentale**: Adevărul. Binele. Frumosul. Dreptatea. Libertatea **Valorile dominante ale disciplinei** şcolare: • valorile bazei conceptuale (epistemologiei) a disciplinei şcolare; • valorile sistemelor de obiective (ale teleologiei); • valorile conţinuturilor educaţionale; • valorile tehnologiilor educaţionale;	2. **principiu fundamental de structurare psihopedagogică** a valorilor în sistemul şi procesul educaţional este adecvarea valorilor la particularităţile psihologice şi de vârstă ale educaţilor.

• valorile evaluării succesului şcolar. **Valorile care se produc/apar în timpul activităţii educaţionale**, sursa lor fiind una din componentele curriculumului şcolar – epistemologia, teleologia, conţinuturile, tehnologia predării-învăţării-evaluării. Fiecare disciplină şcolară dispune de resurse proprii, specifice, de educaţie axiologică, şi de resurse comune tuturor disciplinelor şcolare. **Valorile personale** (achiziţionate de elev): • cunoştinţe • competenţe • atitudini (emoţii şi sentimente, opinii, convingeri, idealuri, acte volitive, aprecieri şi autoaprecieri)	
Esenţa valorii este în atitudinea polară a omului: ceva poate reprezenta o valoare doar ca obiect al binelui opus răului, frumosului opus urâtului, dreptăţii opuse nedreptăţii, permisivităţii opuse interdicţiei, utilului opus inutilului. Constatăm astfel că esenţa valorii este importantă şi definitorie pentru educaţie, prin care se înţelege un sistem de acţiuni ordonate epistemologic, teleologic, conţinutal şi tehnologic de formare-dezvoltare-valorificare a fiinţei umane	

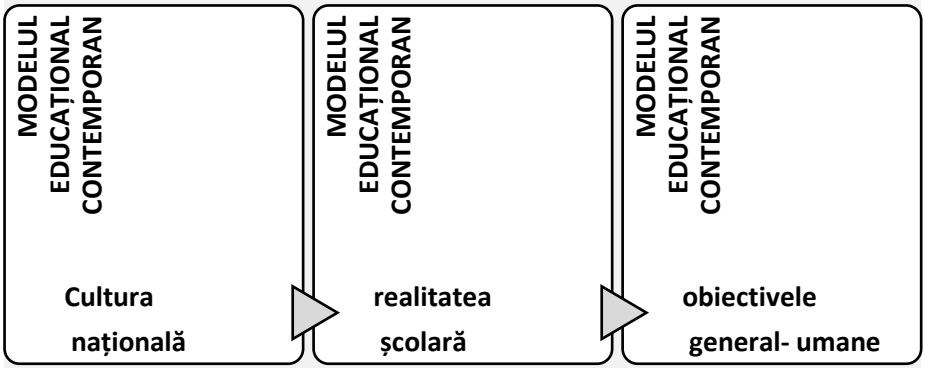

Funcțiile valorilor

Funcţia cognitivă: este o formă de explicare a lumii	**Funcţia acţională:** este o formă de extensie a capacităţilor umane limitate de acţiune	**Funcţia de reducere a anxietăţii:** Bronislaw Malinowski explică că valorile şi morala sunt instrumente de reducere în situaţiile care depăşesc posibilităţile efective de control ale omului	**Funcţia socială** (**structurantă**): Émile Durkheim spune că funcţia valorii este de a afirma superioritatea morală a societăţii asupra membrilor ei, menţinând astfel solidaritatea acesteia (scopul, valoarea comuna)	**Funcţia compensatorie:** anume aceea de a fi un protest contra unei lumi alienante, dar un protest neputincios, ea făcând tolerabilă lumea reală în speranţa într-o compensaţie în lumea iluzorie de după moarte	**Funcţia identitară:** valoarea e un puternic instrument al constituirii şi prezervării identităţii unor comunităţi etnice sau religioase.

MODELUL EDUCAȚIONAL CONTEMPORAN ȘI PERSPECTIVELE GLOBALE ALE AXIOLOGIEI

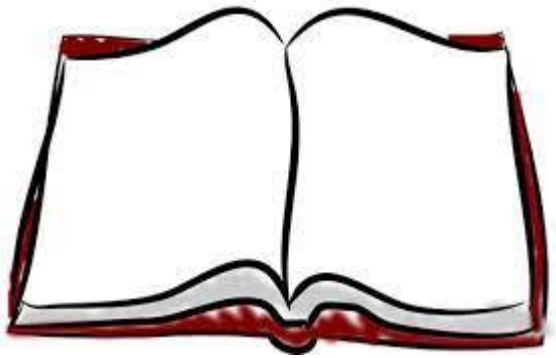

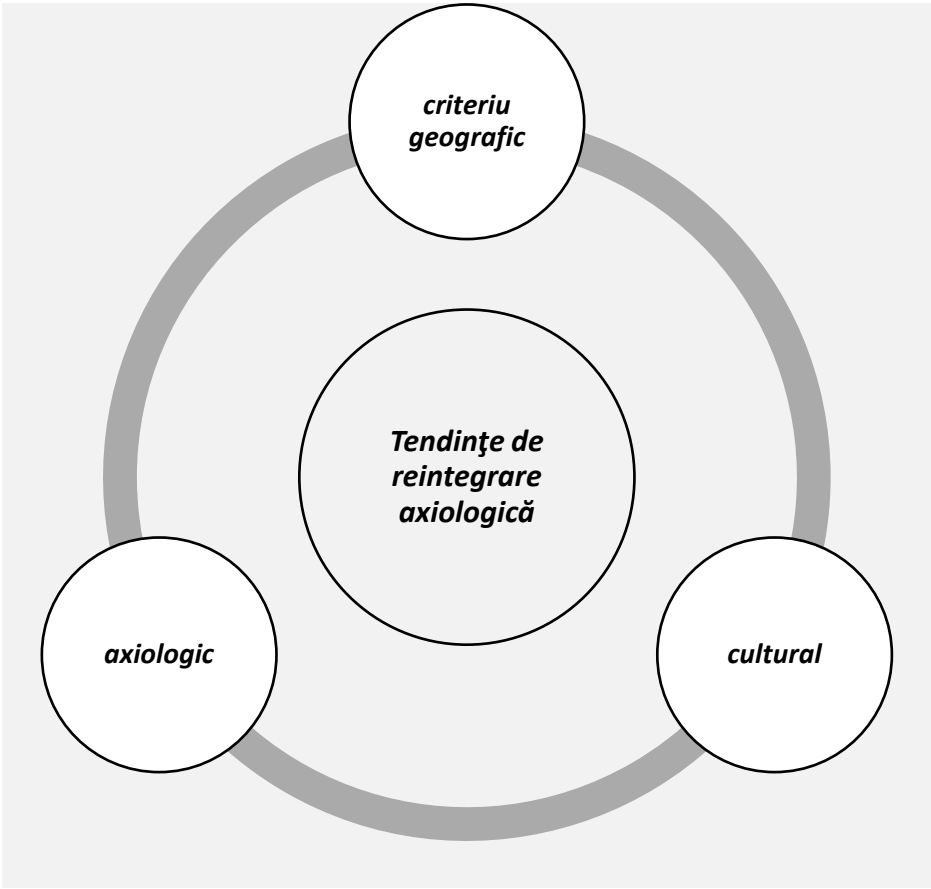
Premise pentru o nouă educaţie axiologică

Denaturarea axiologică a populaţiei	**PREMISE**	**distrugerea bisericii**
nimicirea factorului economic autohton		**excluderea limbii române din sferele de importanţă vitală**
decapitarea intelectualităţii		**implantarea prin dictat, prin fals şi uz de fals, prin izolare culturală şi socială, a etnonimelor**
distrugerea sistemului naţional de învăţământ		
interzicerea valorilor promovate de învăţământ		**substituirea tuturor instituţiilor naţionale de cultură şi cult**

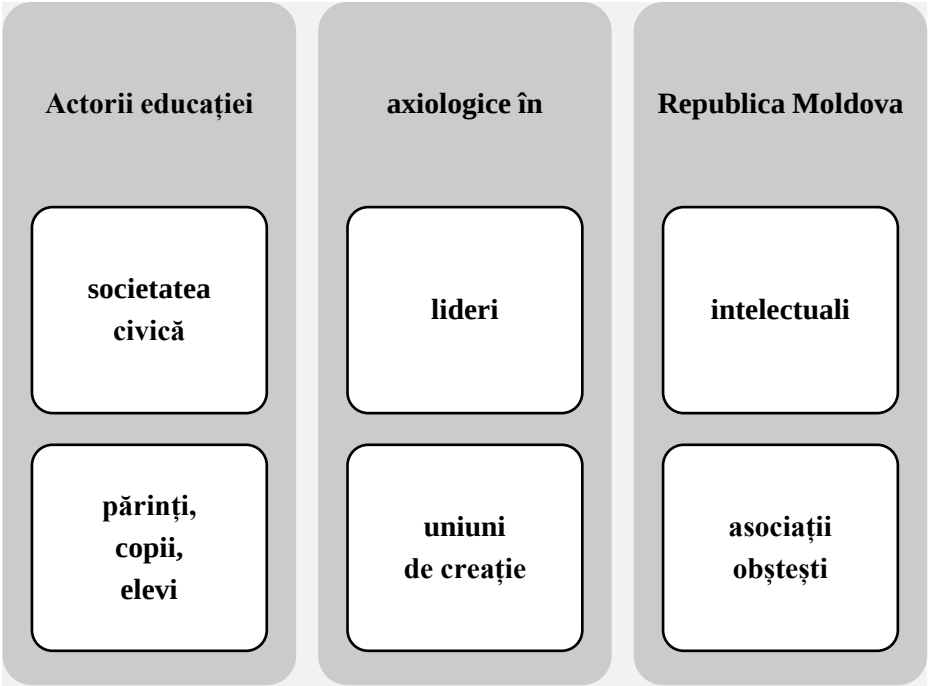

Tendinţe de reintegrare axiologică

Principii axiologice ale noului concept educaţional			
libertatea persoanei şi a educaţiei	*democratizarea* învăţământului	*umanizarea*	*umanitarizarea* învăţământului

Binele şi morala

Binele reprezintă valoarea fundamentală general umană, ce presupune respectarea eticii. Binele stă la baza unei conduite şi conştiinţe morale. Binele este explicat diferit în variate surse, însă observăm diferenţe de nuanţe, dar nu şi de esenţă. Esenţa Binelui constă a nu face rău, a fi mărinimos, generos, binevoitor, bun; a respecta normele moral-etice, şi, conform eticii creştine, a-ţi iubi aproapele ca pe tine însuţi.

Aspectele Binelui:

• corectitudinea/amabilitatea – capacitatea omului de a respecta alţi oameni;
• respectarea normelor etice;
• mărinimia/generozitatea, dăruirea de sine, altruismul;
• ajutorul – înseamnă a te oferi să ajuţi, să susţii pe cineva în anumite condiţii;
• bunăvoinţa care se manifestă prin cordialitate, înţelegere, apreciere, pozitivă, blândeţe;
• binefacerea – a face bine, uneori la rugămintea cuiva, alteori din propria iniţiativă;
• compătimirea înseamnă a oferi compasiune, empatie, sprijin afectiv, moral;
• actul/fapta bună, acestea au la bază respectarea şi valorificarea normelor moral-etice;
• iertarea înseamnă capacitatea omului de-a înţelege fapta şi greşeala comisă de cineva;
• mila reprezintă manifestarea milosteniei, ea include variate forme, modalităţi, acte de binefacere;
• mângâierea se manifestă prin acţiuni şi fapte, de compasiune, atingeri fizice, blândeţe;
• recunoştinţa este manifestarea răspunsului, a aprecierii unei fapte bune. Prin cuvinte frumoase sau acţiuni omul

	apreciază o faptă pozitivă; • stima/respectul – se manifestă în conduita omului prin acţiunile sale respectuoase, comportare corectă, moral-etică, amabilitate, politeţe; • protecţia/securitatea înseamnă manifestarea grijii, securizării; • sensibilitatea se manifestă printr-o percepţie absolută, delicateţe, rafinament; • serviabilitatea înseamnă a oferi atenţie şi a anticipa unele acţiuni			
Andrei Petre, L. Antonesei, S. Cristea, N. Bujor evidenţiată următoarele **conţinuturi ale Binelui**:				
Binele moral, are la bază aspectele etice, morale pe care le putem determina în conduita omului prin capacitatea lui de-a respecta normele, morale, de-a fi milostiv, blând,	**Binele intelectual**, care se manifestă în acţiunile intelec-tuale ale omului (a învăţa bine, a prezenta eficient) adică se are în vedere axarea pe inteligenţă. S. Cristea abor-dează problema	**Binele estetic** este axat pe reflectarea şi perceperea Bine-lui în natură, artă societate/relaţii le cu oamenii, gust estetic etc.)	**Binele tehnologic** care rezidă în crearea noilor tehnolo-gii şi utilizarea adecvată igienică şi etică a acestora profesionalis m	**Binele psihofizic**: de el depinde sănătatea şi bunăstare a omului şi se manifestă la nivelul sănătăţii fizice şi psihice

onest, corect	Adevărului şi Binelui Ştiinţific			
Onestitatea Unul din aspectele Binelui este onestitatea, ea caracterizează omul ce manifestă cinste, corectitudine în raport cu lumea din jur.				

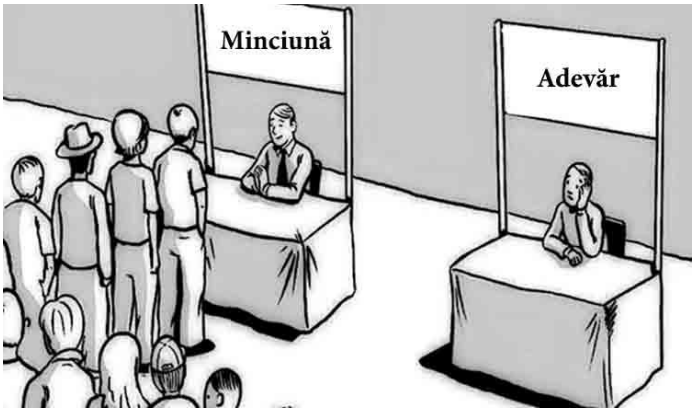

Adevărul

Prima apariţie a Adevărului şi falsului par să aibă originea în povestire. Se spunea că o povestire este adevărată, când faptele apărute în ea s-au întâmplat cu adevărat. Falsă, este atunci când faptele apărute în ea nu s-au întâmplat
Adevărul, cu primul sens al lui a fost definit de către Aristotel în Despre Interpretare, operă în care el analizează formarea propoziţiilor logice, adică părţile de discurs susceptibile de a fi adevărate sau false.
Adevărul este opusul minciunii, modalitatea de a accepta lucrurile aşa cum sunt, fără a distorsiona realitatea. De exemplu: Soarele luceşte pe cer
Adevărul este singurul pe care nu putem sa-l găsim la orice pas şi trebuie să recunoaştem ca am ajuns sa ne folosim de minciună, deoarece deseori adevărul este greu de descoperit şi este dificil de utilizat.

TIPURI DE ADEVĂR			
Adevărul material Natura acestui tip de adevăr este variabilă, pentru că acesta poate fi un adevăr obiectiv, relativ,	**Adevărul formal**, care reprezintă validitatea concluziilor unui sistem ipotetico-deductiv, apărute prin intermediul regulilor de deducţie	**Adevărul metafizic** care se bazează în condiţiile sale pe ipoteza existenţei unui sistem de referinţă ontologic în fiinţa ori-cărei	**Adevărul unei credinţe** sau a unei opinii, care repre-zintă veridicitatea unei propoziţii ce se acordă cu un ansamblu de credinţe, care existau înaintea sa. Acest tip de

subiectiv; conform teoriei cunoaşterii care îl susţine (realism, relativism, criticism	aplicate unor postulate şi axiome admise.	persoane. În acest caz, distingem adevărul absolut şi adevărul relativ.	adevăr este denumit deseori adevăr coerent.
Preocuparea esenţială a cercetării filosofice, **adevărul** nu este deci, nici un fapt, nici un dat, dimpotrivă, el **trebuie întotdeauna cercetat**.			
Filosofia lui Platon ilustrează în mod exemplar tripla idee în jurul căreia se formulează proiectul legat de adevăr.			
Acest proiect are un sens: efortul spiritului uman de a parveni la un adevăr autentic poate fi încununat de succes.	Un adevăr poate fi considerat ca atare numai dacă cel care îl enunţă nu repetă ca un papagal cunoştinţa străină. Acesta este sensul maieuticii lui Socrate: adevărul nu se predă ca şi cum ai umple un vas vid		

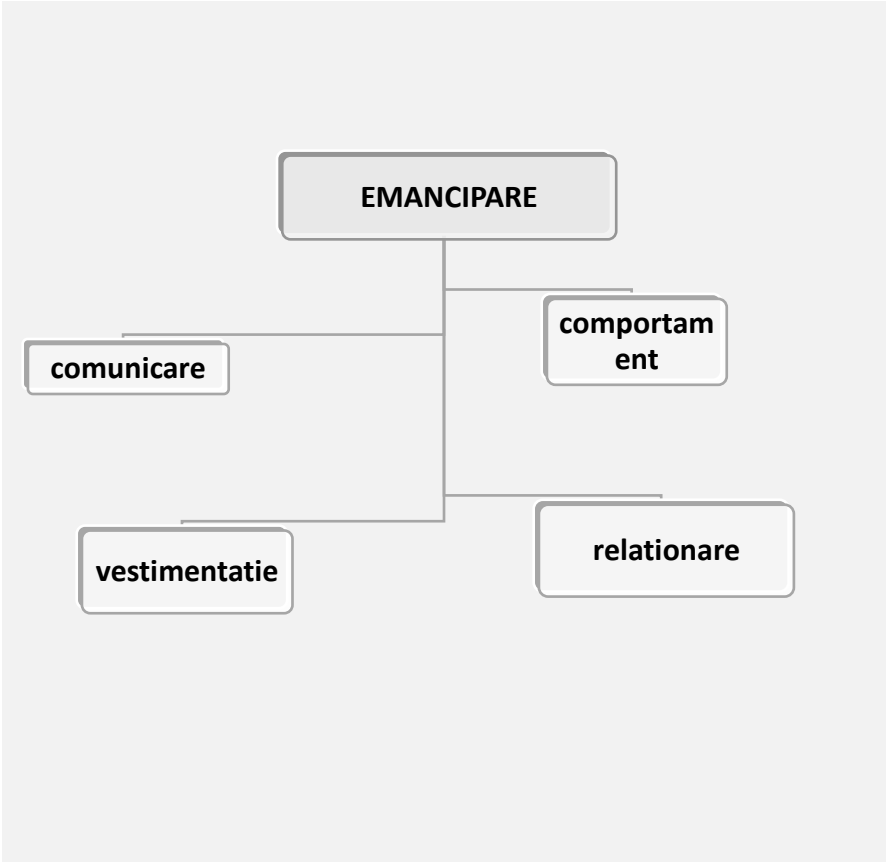

Emancipare- valoare modernă

EMANCIPARE- Câștigare a independenței, modernizare prin desprinderea de obiceiurile vechi, ieșire a unui minor de sub autoritatea părintească, acordare dreptului de a-și administra și de a dispune singur de averea sa, scoatere a femeii, prin lege, din starea de dependență socială, economică și politică.

Tipuri de emancipare-

Integrare- valoare umană și educațională

Integrarea Înseamnă ca relatiile dintre indivizi sunt bazate pe o recunoastere a integritatii lor, a valorilor si drepturilor comune pe care le poseda. Cand lipseste recunoasterea acestor valori, se instaureaza alienarea si segregarea intre grupurile sociale. Altfel spus, integrarea se refera la relatia stabilita intre individ si societate si se poate analiza avand in vedere mai multe niveluri, de la simplu la complex.

- ***Integrarea*** presupune egalitatea de participare sociala si egalitatea de sanse in realizarea accesului la educatie.

Printre **valorile** actuale si de perspectiva ale **integrarii societatii** democratice le considerăm dominante pe urmatoarele:

- *acceptarea tuturor diferentelor;*
- *respectul diversitatii;*
- *solidaritatea umana si mai ales cu persoane diferite ;*
- *lupta impotriva excluderii si marginalizarii;*
- *lupta impotriva inegalitatii sociale.*

Educatia integrata are drept **obiective,** urmatoarele:

- a educa acei copii cu cerinte speciale in scoli obisnuite alaturi de ceilalti copii normali;a asigura servicii de specialitate (recuperare, terapie educationala, consiliere scolara, asistenta medicala si sociala) in scoala respectiva;
- a acorda sprijin personalului didactic , a managerilor scolii in procesul de proiectare si aplicare a programelor de integrare ; a permite accesul efectiv al copiilor cu cerinte speciale la programul si resursele scolii obisnuite (sali de clasa, cabinete, laboratoare, biblioteca, terenuri de sport etc.);

- a incuraja rel. de prietenie si comunicarea intre toti copii din clasa/scoala;
- a educa si ajuta toti copiii pentru intelegerea si acceptarea dif dintre ei;
- a tine cont de probl si opiniile parintilor, incurajandu-i sa se implice in viata scolii;
- a asigura programe de sprijin individalizate pentru copiii cu cerinte speciale;
- a accepta schimbari radicale in organizarea si dezvoltarea activitatilor instructiv-educative din scoala.

O scoala integrativa este:

- *scoala in permanenta schimbare si adaptare la nevoile copiilor*
- *cel mai eficient mediu de combatere a atitudinilor de discriminare*
- *comunitate interculturala primitoare si deschisa*
- *scoala care-i valorizeaza in mod egal pe toti copiii, profesorii si parintii.*

Solutie—***Proiectul personalizat*** de integrare in scoala si comunitate este un dosar care include date despre copil, evaluarea initiala a situatiei acestuia, planul de interventie si rapoarte care reflecta evolutia situatiei pe parcursul implementarii planului.

În functie de predominanta unor aptitudini, se poate avansa o **tipologie a copiilor supradotati**. Se vor distinge, astfel, următoarele tipuri de indivizi :

Copii cu „aptitudini creatoare", caracterizati prin capacitatea de a produce ceva nou fată de stadiul lor de cunoştinte.

Copii cu „aptitudini tehnice", caracterizati prin capacitatea deosebită de folosire şi de inventie a unor obiecte tehnice; prin aptitudinea de a intelege mecanica la un nivel teoretic, nu numai practic, de a rezolva probleme tehnice, de a sesiza relatiile spatiale.

Copii cu „aptitudini ştiintifice", caracterizati prin capacitatea de observare, prin rationament logic şi prin uşurinta cu care folosesc calculele şi simbolurile, prin ingeniozitatea asocierii cunoştintelor.

Copii cu „aptitudini de conducere", caracterizati prin capacitatea de a-i călăuzi şi îndruma pe altii, de a-i convinge şi antrena, prin însuşiri de personalitate precum tactul, curajul, puterea de abstractie, ca şi printr-o evidentă inteligentă combinativă.

Copii cu „aptitudini sociale" (altele decât cele de conducere), caracterizati prin capacitatea de formare a relatiilor umane, prin competentă socială, prin facilitate psihomotorie.

Copii cu „aptitudini artistice", caracterizati prin capacitatea creatoare de a imagina şi organiza simboluri, forme, modele, culori şi sunete, de a crea prin aceste mijloace o impresie estetică.

Copii cu „aptitudini academice" sau şcolare, caracterizati prin succesul în activitatea de invătare, prin uşurinta operării cu notiunile abstracte şi a formulării generalizărilor, prin rapiditatea însuşirii cunoştintelor, în special teoretice.

Cultura şi valorile naţionale

Cultura este abordată în mai multe accepţiuni, însă în Axiologia educaţiei, cultura se analizează din două perspective

În sens larg, general-uman, cultura este definită ca **un ansamblu/amalgam de cunoştinţe şi valori intelectuale, moral-spirituale, estetice, tehnologice, psihofizice, elaborate de omenire**.	**În sensul restrâns, cultura** este abordată în **contextul unui popor sau în aria unui domeniu concret** (artă, matematică, culinărie, limbă, artă etc.).

În **ştiinţele educaţiei** conceptul de cultura are sinonim, poate să însemne ethosul familiei, şcolii, unui popor; moravuri, morală în filosofie, conduită civilizată în cadrul culturii omului
În ştiinţele educaţiei ne axăm pe ambele sensuri- r**estrâns**, atunci când ne ocupăm de formarea conduitei, şi, **în sens larg** – atunci când analizăm valorile educaţiei şi/sau conţinuturile generale ale educaţie
Cultura, care vine de la cuvântul latin colere ce se traduce prin a cultiva, a onora se referă, în general, la activitatea umană.
Cultura reprezintă o moştenire ce se transmite cu ajutorul codurilor de comunicaţie specifice cum sunt gesturile ori cuvintele, scrisul şi artele, mass-media, ritualurile, cunoştinţele teoretice, şi practice normele morale, religia
Cultura umană se caracterizează prin valorile elaborate de omenire, de la începuturile umanităţii până în prezent. Valorile culturii convenţional le putem împărţi în:

Valori spirituale -care ţin de conştiinţa şi cunoaşterea umană.	**Valori materiale** – multitudinea construcţiilor, creaţiilor de artă, realizările tehnicii, tehnologiilor informaţionale.

Valorile spirituale au la bază sacrul, adevărul, binele moral şi frumosul din relaţiile umane şi manifestarea în creaţie, în religie, tezaurul cunoştinţelor elaborate de omenire.

Aceste valori
sunt reperele virtuţilor umane, a calităţilor caracteriale şi a celor de personalitate.

Istoria, un domeniu al culturii sau al ştiinţei care are ca scop
studiul evenimentelor din societate.
Limba, domeniu al ştiinţei, mijloc de comunicare şi inter-
relaţionare.
Tradiţia este considerată ca element al culturii de durată
lungă transmisă din generaţie în generaţie ce include obiceiul.
Obiceiul se formează în cadrul vieţii cotidiene, la baza lui
stă repetarea acţiunii.
Creaţia populară orală a unui popor conţine proverbe,
zicători, balade, poveşti etc

Legătura dintre filozofie și pedagogie

Legătura dintre filosofie și pedagogie este indubitabilă, acestea aflându-se într-un raport de potențare reciprocă

filosofia este terenul 54resent din care pedagogia se hrănește spiritual, își conștientizează preocupările, le racordează la marile interogații curente și soluții ale timpului istoric, permițând sistemelor educative să nu fie lipsite de fundamente și de coloană vertebrală	științele educației, prin eforturile lor teoretice și 54resent54l5454, nu fac decât să confirme/infirme valoarea unor concepții filosofice, să contribuie la validarea și dezvoltarea lor, să deschidă noi posibilități de nuanțare a discursului metafizic prin asumarea unui referențial specific, 54resen concretețe și pragmatism unor idei filosofice generoase, dar, uneori, greu de înțeles în 54resent54l abstract în care ființează

Relația pedagogie-filozofie 54resen acțiunii educaționale o perspectivă sistemică, integratoare, cu privire la realitatea umană și contribuie la o mai bună definire și încadrare a finalităților educației în sens socio-cultural general al existenței umane. Ca urmare a cooperării epistemologice cu filosofia, pedagogia beneficiază și de un 54resent conceptual adecvat corelării și interpretării integrative și unificatoare a diferitelor orientări și curente existente cu privire la modul de concepere al instrucției și educației.

Principii axiologice

Semnificația abordării axiologice poate fi dezvăluită printr-un set de principii **axiologice**, care include:		
egalitatea opiniilor filozofice în cadrul unui singur 55resen umanist de valori, păstrând în același timp diversitatea caracteristicilor acestora	echivalența tradițiilor și creativitatea, recunoașterea necesității de a studia și folosi învățăturile trecutului și a posibilității de descoperire , un dialog mutual îmbogățit între tradiționaliști și inovatori	egalitatea existențială a oamenilor, pragmatismul sociocultural în locul disputelor demagogice despre fundamentele valorilor, dialogul și asceza în locul mesianismului și indiferenței.

Relația filozofie- axiologie

etica	**părțile componente ale filosofiei ce au tangență cu axiologia**	axiologia
logica		gnoseologia
filosofia istoriei		ontologia

Etica este o ştiinţă filozofică ce studiază morala ca pe una din cele mai importante laturi ale existenţei umane şi sociale. În acelaşi timp etica este şi o disciplină ştiinţifică, deoarece în cadrul ei sunt elucidate două grupe de probleme:

- probleme teoretice propriu-zise ce se referă la natura şi esenţa moralei,
- probleme ce ţin de modul în care ar trebui să procedeze omul, după ce principii şi norme să se conducă în viaţă.

Funcțiile eticii		
cognitivă	**normativă**	**educativă**

Impedimentele tranziţiei la noile valori educaţionale

Cadrul legislativ general şi cel special al învăţământului, care nu reflectă adecvat realităţile politice, sociale, economice, ştiinţifice, spirituale din R. Moldova; contravine, în unele aspecte importante, practicilor judiciare mondiale în domeniul educaţiei şi învăţământului; nu încurajează o perspectivă mai bună pentru populaţie prin educaţie şi învăţământ.	**Dezechilibrarea structurii politice** a electoratului
Obstrucţionarea permanentă a învăţământului naţional în limba română de către guvernanţi	**Accesul limitat al educaţilor** din instituţiile de învăţământ cu predare în limba română la valorile autentice ale culturii naţionale româneşti, deci şi la valorile culturii universale, în special la cele europene.
Criza de identitate şi criza de proprietate a unei părţi semnificative din populaţia ţării.	**Compromiterea sprijinului** acordat de Occident învăţământului din R. Moldova de către persoane, partide şi instituţii conservatoare şi/sau corupte

CONSOLIDAREA ACHIZIŢIILOR TRANZIŢIEI SPRE O NOUĂ EDUCAŢIE EXIOLOGICĂ ŞI ÎNLĂTURAREA FACTORILOR DE BLOCAJ	
Pe plan intern, politicile educaţionale naţionale ar trebui:	**Pe plan extern:**
• Să se autodefinească ca atare în baza declaraţiei despre independenţă, Să adopte o atitudine pozitivă şi realistă faţă de educaţie şi învăţământ. • Să definească corect, în baza istoriei şi a tradiţiei spirituale, educaţionale şi a datelor ştiinţifice -- identitatea statului, a populaţiei şi a celor educaţi, iar în această bază, şi identitatea politică, socială, ideologică, culturală, spirituală a învăţământului. • Să realizeze în fapt principiul declarat al priorităţii naţionale a învăţământului. • Să stabilească strategiile şi priorităţile educaţiei şi învăţământului. • Să favorizeze corelarea realistă şi ştiinţifică a tuturor acţiunilor şi factorilor participanţi la educaţie şi învăţământ: pedagogici propriu-zişi, psihologici, culturali, moral-spirituali şi	• Să promoveze pe plan extern doctrina politică a educaţiei în R. Moldova. • Să adopte o atitudine clară faţă de ţările de origine ale minorităţilor naţionale, în conformitate cu temeliile statalităţii şi doctrina naţională a politicii educaţiei. • Să promoveze consecvent acţiuni de reintegrare a învăţământului moldovenesc în sistemul de învăţământ european modern. • Să racordeze sistemul naţional de învăţământ la conceptul şi sistemul de acreditare şi atestare academică şi ştiinţifică a ţărilor înalt dezvoltate. • Să conecteze sistemul naţional de învăţământ la sistemul informaţional al învăţământului occidental. • Să colaboreze cu ţările şi organismele internaţionale

religioşi, politici, economici, financiari, medico-sanitari, de mediu etc. • Să elimine blocajele constituirii şi dezvoltării învăţământului naţional, în primul rând, desfiinţarea celor două sisteme paralele de învăţământ. • Să creeze un cadru politic, ideologic şi juridic necesar constituirii unui învăţământ naţional unitar în toate aspectele sale: teleologic, axiologic, structural. Să promoveze personalităţile pedagogice, ştiinţifice, culturale, artistice, manageriale etc. şi să descurajeze mediocrităţile, compromişii şi răuvoitorii	donatoare şi creditoare în vederea utilizării cu eficienţă maximă a ajutoarelor şi creditelor pentru educaţia şi învăţământul din R. Moldova. • Să promoveze în organismele internaţionale, în ţări şi instituţii de peste hotare valorile educaţionale şi ştiinţifice ale învăţământului din R. Moldova. • Să valorifice constant experienţele şi achiziţiile ştiinţifice ale educaţiei şi învăţământului din întreaga lume. • Să obţină un sprijin financiar, material, ştiinţific, informaţional, cultural considerabil (inclusiv studiul limbilor străine de circulaţie internaţională) din partea persoanelor fizice şi juridice, a fundaţiilor şi a ONG-urilor, a ţărilor şi organismelor internaţionale – pentru persoanele şi instituţiile din învăţământ şi ştiinţele educaţiei care realizează sau sunt marcaţi de perspectiva de a realiza demersuri importante in educaţie, învăţământ şi ştiinţele educaţiei, indiferent de vârsta acestora.

NOUA AXIOLOGIE A EDUCAŢIEI
Axiologia educaţiei se constituie din cele două tipuri de valori componente

tradiţionale	**moderne**

Valorile care *apar* în timpul educaţiei se numesc *capacităţi de personalitate*, şi fac parte din *valorile create* în procesul educaţiei şi datorită educaţiei

Principiile noului sistem axiologic al educației

Valoarea structurii noului sistem axiologic al educaţiei şi învăţământului este dată de un sistem de **principii**

- universalitatea valorilor antrenate şi caracterul specific naţional
- determinismul reciproc al valorilor antrenate de sistemul educaţional
- corelarea tendinţelor general umane în re-potenţializarea valorilor cu cele ale naţiunii, grupului etnic/social/ şi ale educatului
- universalitatea valorilor antrenate şi caracterul specific naţional
- determinismul reciproc al valorilor antrenate de sistemul educaţional
- corelarea tendinţelor general umane în re-potenţializarea valorilor cu cele ale naţiunii, grupului etnic/social/ şi ale educatului
- universalitatea valorilor antrenate şi caracterul specific naţional

Structura axiologiei educației

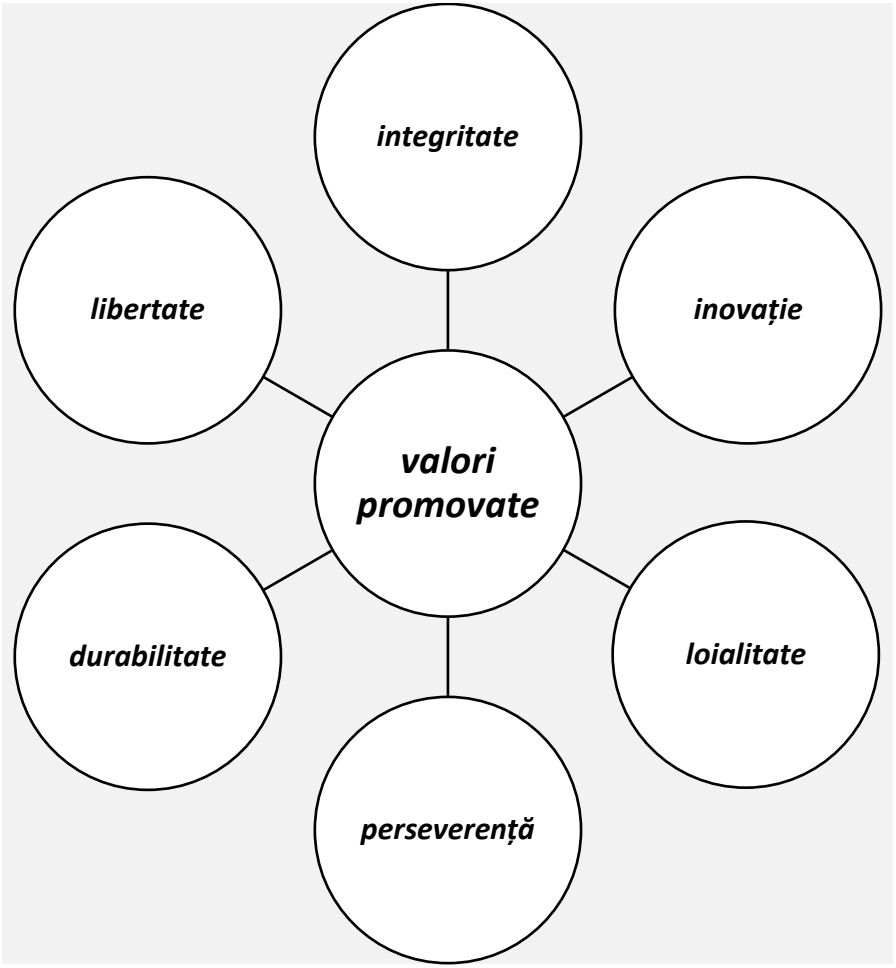
Structura axiologiei educaţiei în R. Moldova se prezintă astfel:

- **Sfera subiectului formator:** a educatorului, învăţătorului, profesorului, îndrumătorului ştiinţific etc.
- **Sfera subiectului educat**: a copilului, elevului, studentului, masterandului, doctorandului, cursantului (formabilului):
- **teleologia educaţiei**
- **conţinuturile educaţionale**
- **tehnologiile de predare-învăţare-evaluare**
- **epistemologia educaţiei**
- **Axiologia sistemului de învăţământ** (instituţiile de învăţământ care formează sistemul acestuia reprezintă şi ele valori, de aceea, de ex., este firesc să afirmăm că iubim şcoala în care învăţăm sau activăm).

VALORI PERENE ALE UMANITĂȚII

Cadrele didactice trebuie să asimileze şi să propună cât mai multe valori educaţionale, validate social şi pedagogic, să infuzeze consistent conţinuturile educaţiei cu valori perene ale umanităţii (Rassekli şi Văideanu)		
• **Valori sociale** (cooperarea, amabilitatea, justiţia şi dreptatea socială, spiritual civic, simţul responsabilităţii, respectarea drepturilor omului)		• **ValorI ce vizează ţările şi lumea** (patriotism, conştiinţa neamului, înţelegerea internaţională, fraternitatea umană, conştiinţa interdependenţei dintre naţiuni);
• **Valori ce privesc individual** (veracitatea, onestitatea, disciplina, toleranţa, simţul ordinii, spiritul de perfecţionare)		• **Valori procesuale** (abordarea ştiinţifică a realităţii, discernământul, cântarea adevărului, reflecţia, etc..).

VALORILE PROMOVATE DE ŞCOALĂ:

Valorile școlii moderne

Integritate Comportamentul, actiunile si vietilor membrilor se bazeaza pe valorile personale si cele ale organizatiei.	***Libertate*** Oferim individului libertatea de a gandi. Nu indoctrinam. Lasam indivizii sa aleaga.	***Perseverenta*** Suntem constienti de faptul ca misiunea noastra este una dificila. Nu renuntam nicioadata, si suntem condusi de credinta ca "Esecul nu este o optiune pentru noi"
Inovatie Nu suntem doar perseverenti prin a face lucrurile in acelasi fel. Cautam in mod continuu sa inovam modul in care ne atingem obiectivele organizatiei intr-o maniera consistenta cu identitatea noastra.	***Durabilitate*** Gandim pe termen lung. Misiunea noastra este una de durta si ne solicita o abordare pe termen lung si un management eficient al resurselor noastre. Luam in considerare impactul actiunilor noastre si actionam in consecinta.	***Loialitate*** Oferim loialitatea partenerilor nostri. Solicitam loialitate in schimb. Ca orice proces de durata, obiectivele noastre solicita resurse dedicate la bine si la rau. Ne respectam promisiunile.

Natura apreciativă a valorilor

Conflicte valorice şi rezolvarea lor

Pare un act de mare ipocrizie a vorbi despre valori într-un colţ de lume care din ce în ce mai mult derapează în violenţă, corupţie, sărăcie, disperare. Valorile trebuie să treacă din cuvînt în sentiment, în convingere şi în faptă. Altfel ele nu există decît cu numele. Ce pot însemna valorile pentru nişte oameni care nu au asigurată ziua de mîine la un nivel omenesc, pentru a nu folosi un cuvînt pe care îl detest, şi anume decent. A fi victimă a sărăciei este un fapt indecent?	În documentele Consiliului Europei, sărăcia este tratată drept boală socială, sursă pentru multe rele, printre care nerespectarea drepturilor omului: nerespectarea dreptului la educaţie, la informare, la expresie, la opţiune liberă. Aderăm la această opinie şi considerăm că societatea se poate "vindeca" prin redes-coperirea unor valori şi prin creaţia de valori.
Vorbim de valori atunci cînd ele sînt puse în pericol. Dacă abordăm această temă, înseamnă că în profesia noastră, în viaţa noastră, anumite valori se simt ameninţate. Mai bine zis, noi ne simţim ameninţaţi pentru că anumite valori întru care am trăit şi-au pierdut autoritatea şi/sau pentru că lumea din jur se conduce după valori străine nouă. Procesul de adecvare axiologică la lumea în care trăim se realizează prin asimilarea de cultură.	
Valoarea este o reprezentare a ceva ce poate răspunde unei trebuinţe individuale sau colective. Conştiinţa valorii se naşte acolo unde şi atunci cînd este resimţită o carenţă, acolo unde realul prezent nu mai poate satisface subiectivitatea. Astfel se naşte valoarea – ca *"spaţiu de aşteptare"* (C. Cucoş) – ca o faţetă a unui viitor dezirabil. Din complexitatea mobi lurilor individuale decurge şi complexitatea axiologică pe care individul uman trebuie să o administreze.	

Cultura – mediu de fiinţare al valorilor (T. Vianu)

Valoarea este exprimată, după Hofstede (1996), prin intermediul unor practici precum: simboluri, ritualuri, eroi. Cunoaşterea valorilor ne este accesibilă nu direct, ci prin intermediul observării acestor practici specifice grupului social luat în discuţie.

Simbolurile sunt cuvinte, gesturi, ilustraţii sau obiecte care prezintă un aspect particular, recunoscut de cei implicaţi într-o anumită cultură. Simbolurile unui grup sînt create uşor, sînt copiate cu repeziciune de alte grupuri şi dispar uşor, de aceea sînt reprezentate ca stratul cel mai superficial al culturii.

Eroii sunt persoane vii sau decedate, reale sau imaginare, care au caracteristici preţuite într-o cultură şi, astfel, servesc drept modele de comportament. Mass-media este un factor care, în prezent, exercită o influenţă majoră în alegerea eroilor.

Ritualurile sunt activităţi colective, inutile tehnic în atingerea scopului final, dar esenţiale din punct de vedere social într-o cultură: ele sunt desfăşurate ca avînd un scop în sine. Exemple de ritualuri sînt ceremoniile sociale, religioase, modul de manifestare al respectului, salutul etc.

	Păstrarea vie a unor valori în conştiinţa oamenilor se realizează prin utilizarea simbolurilor caracteristice, prin cultul eroilor şi prin practicarea ritualurilor, care suscită în conştiinţele individuale sentimentul participării la valori perene. Apariţia de noi valori necesită inventarea de noi simboluri, descoperirea de eroi prin scoaterea din anonimat a unor oameni purtători de cuvînt ai speranţelor şi aşteptărilor colective şi practicarea de noi ritualuri.	

Elemente ale culturii – trăsături, producţii artistice, moduri de viaţă, drepturi ale omului, sisteme de valori, credinţe, tradiţii – Rolul pe care îl joacă aceasta în devenirea şi realizarea omului.

Alte expresii pentru cultură sunt:

-cunoaştere socială (Moore şi Lewis, 1952),
-proces adaptativ (Hutchins, 1995),
-programare mintală (Hofstede, 1996).

RELAȚIA DINTRE VALORI ȘI SOCIETATE

Cultura unei societăţi este memoria ei, este mijlocul prin care se poate întrupa în toţi şi în fiecare ceea ce numim identitate naţională, etnică, religioasă, profesională etc. Prin cultură se asigură continuitatea conştiinţei colective	Sociologul francez P. Bourdieu consideră că societatea, structurată în clase diferite, în grupuri diferite, posedă un anumit capital cultural, care influenţează traseul devenirii indivizilor singulari.

Stările distincte ale capitalului cultural

– starea încorporată – cultura este asimilată de om în timp şi se prezintă ca o parte integrantă a persoanei; în această stare, cultura devine un bun al celui care a asimilat-o prin efort propriu îndelungat şi dispare o dată cu dispariţia fizică a persoanei; încorporarea culturii se realizează prin educaţie şi, în principiu, în şcoală;	**– starea obiectivă** – când capitalul cultural încorporat se materializează în cărţi, picturi, monumente, invenţii tehnice etc.; în această formă, capitalul cultural este transmisibil, el supravieţuieşte creatorului; prin cumulare între generaţii, constituie mediul cultural formativ prin el însuşi; obiectivarea culturii se realizează încă din şcoală, prin produsele pe care elevii le obţin prin efort propriu în perioada de încorporare a culturii, dar, mai ales în aşazisă viaţă activă, dedicată muncii;	– **starea instituţionalizată** – când meritul, realizarea culturală este recunoscută prin diplome, brevete de invenţie etc.; această stare permite convertirea capitalului cultural în capital economic.

Valorile educaţionale

Delimitarea valorilor educaţionale în raport cu valorile culturale generale ale unei societăţi este o sarcină dificilă. Toate valorile culturale merită să fie asimilate de către fiinţa umană în formare, dar acest lucru nu este posibil.
Educaţia transformă omul în valoare supremă.
Valorile educative sunt relative; nu avem cum să le absolutizăm fără să nu dăm dovadă de etnocentrism şi de opresiune. Chiar dacă democraţia reprezintă opţiunea noastră ideologică, este îndoielnic că am avea dreptul să impunem această valoare prin toate activităţile şi strategiile acţionale ale şcolii. Oricare ar fi orientarea politicii educaţionale, valorile trebuie propuse beneficiarilor educaţiei în mod democratic.

Există mentalitatea că şcoala trebuie să furnizeze competenţe, prin absolvenţi bine pregătiţi, iar comunitatea – resurse materiale pentru a sprijini desfăşurarea în condiţii optime a activităţii şcolare. Schimbul nu este atît de tranşant, comunităţii i se cer şi	Mass-media face loc informaţiilor despre educaţie şi valorile sale, prezentînd în special cazuri de devianţă pozitivă: premierea unor elevi olimpici internaţionali, unele gesturi de solidaritate ieşită din comun în faţa bolilor sau a diferitelor situaţii problemă, sau negativă: abuzuri ale cadrelor didactice asupra elevilor, sau accidente, ca acela de a se dărîma tavanul unei clase peste elevi în timpul orelor. Cunoaştem interesul presei pentru senzaţional, dar considerăm că, pentru educarea opiniei publice n-ar fi deplasat să se mediatizeze mai mult

anumite atitudini şi modele de oameni realizaţi care să-i stimuleze pe copii în a interioriza valorile educaţionale, iar şcoala ar trebui să fie mai transparentă în organizarea resurselor, în producerea de rezultate.	informaţii despre starea normală a şcolii, a profesorilor, a elevilor. Poate de aceea profesia didactică naşte reprezentări sociale dintre cele mai bizare – ca fiind o muncă foarte simplă, curată, sau din contră, o muncă foarte solicitantă, slab retribuită şi care nu oferă satisfacţii personale.

Criza valorilor

	O criză a valorilor educaţionale astăzi înseamnă nu atît un gol axiologic în spiritul şcolii	
Şcoala trebuie să promoveze valorile momentului, dar trebuie să-şi asigure totodată şi un anume spaţiu de autonomie axiologică, pentru că ei îi revine sarcina să promoveze valorile de mîine ale societăţii.		
	trebuie de identificat o manieră inadecvată a şcolii de a propune publicului valorile respective.	

Conflictele valorice

<table>
<tr><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td colspan="4">Conflictele valorice pot apărea
în mai multe contexte</td></tr>
<tr><td>intrapersonal</td><td>interpersonal</td><td>intracultural</td><td>intercultural</td></tr>
<tr><td colspan="4">Conflictul nu trebuie nici ignorat, nici dramatizat. Trebuie asumat individual şi grupal. Rezolvarea sa este condiţionată
de abordarea raţională</td></tr>
<tr><td colspan="4">Educaţiei nu-i stă prea mult în putere să diminueze costurile conflictelor, dar educaţia poate şi are sarcina de a preveni ivirea unor conflicte prin promovarea comunicării, cunoaşterii autentice, deschiderii spre celălalt, colaborării, toleranţei</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2">Valorile general-umane sunt apreciate de toţi oamenii; conflictele apar atunci când acestea se particularizează în manifestări specifice culturale</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="4">A vorbi despre o cultură vie şi despre un sistem de valori activ înseamnă implicit a vorbi despre conflicte axiologice.
În plan educaţional, conflictul valorilor este “radiografiat”
de cadre didactice</td></tr>
<tr><td colspan="4">motivele conflictelor valorice:</td></tr>
<tr><td>aspiraţiile copiilor-elevilor</td><td>valorile IET, şcolii</td><td>valorile cotidiene</td><td>valori locale</td></tr>
<tr><td>valori teoretice</td><td>valori practice</td><td>valori personale</td><td>valori de status-rol etc.</td></tr>
<tr><td>valori scop</td><td>valori mijloc</td><td>valori circumstanţiale</td><td>valori universale</td></tr>
<tr><td colspan="4"></td></tr>
</table>

Valorile dominante ale educației

<table>
<tr><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td colspan="2">Valorile dominante ale disciplinei şcolare</td><td rowspan="7"></td><td>Valorile contextuale</td></tr>
<tr><td colspan="2">valorile bazei conceptuale (epistemologiei) a disciplinei şcolare</td><td rowspan="6">valorile care se produc/apar în timpul activităţii educaţionale, sursa lor fiind una din componentele curriculumului şcolar – (imaginea unui peisaj creat în opera literară, a unei lupte descrise în manualul de istorie, operaţiile de gândire, percepţie, comunicare etc.)</td></tr>
<tr><td colspan="2">valorile sistemelor de obiective (ale teleologiei)</td></tr>
<tr><td colspan="2">valorile conţinuturilor educaţionale</td></tr>
<tr><td colspan="2">valorile tehnologiilor educaţionale</td></tr>
<tr><td colspan="2">valorile evaluării succesului şcolar</td></tr>
<tr><td colspan="4">Valorile personale
(achiziţionate de copil- elev)</td></tr>
<tr><td>cunoştinţe</td><td>competenţe</td><td colspan="2">atitudini (emoţii şi sentimente, opinii, convingeri, idealuri, acte volitive, aprecieri şi autoaprecieri)</td></tr>
<tr><td colspan="4"></td></tr>
</table>

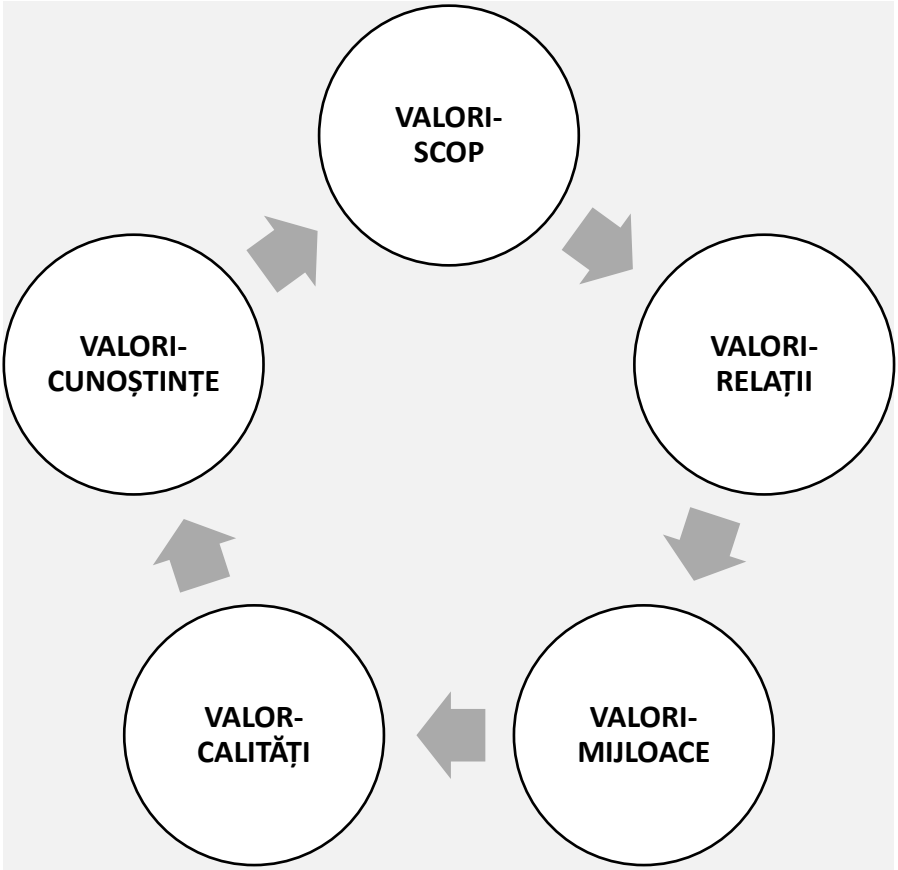

Algoritmizarea valorilor dominante ale educației

Pentru aceasta educaţia pentru valori îşi propune:				
reactualizarea în orice act de valorizare a mobilurilor interioare şi a normelor asimilate şi interiorizate de subiect. –	**restructurarea** periodică a „ referenţialului axiologic “, astfel încât să asigure o selecţie axiologică a unor noi obiective.	**diversificarea efectelor** formative la fiecare individ, dând posibilitatea acestuia de a-şi câştiga autonomia interioară şi de a acţiona pe baza unor norme autoconstruite.	**formarea capacităţii de căutare** şi descoperire a unor noi relaţii între valori, ţinând de creativitatea valorică.	**autoreglarea** permanentă a criteriilor valorice, astfel încât să se obţină maximum de operaţionalitate

Universul valorilor cadrelor didactice

IERARHIA VALORILOR CADRELOR DIDACTICE
E. VAINER

Valori pedagogice și tehnologice	Valori intelectuale
Valorile acțiunii	Valorile sociale și de motivație/ mobilizare

Etapele dezvoltării morale

DUPĂ KOHLBERG

Nivelul Preconvenţional /premoral
(până la vârsta de 9 ani)

Stadiul 1 (al moralității ascultării)	**Stadiul 2 (al moralității hedonismului instrumental)**
Caracterizat prin orientare spre obedienţă şi pedeapsă, existența unui set de apărare egocentrică în fața puterii și prestigiului superiare lui, sau de evitare a pedepselor, responsabilitate obiectivă	Caracterizat prin orientare naivă, egoistă, acțiunile corecte sunt acele, care satisfac propriile nevoi, și ocazional pe cele ale altora, relativismul valorilor în funcție de nevoile și perspectivele fiecărui actor, egalitarismul naiv, orientare către schimb și reciprocitate

Nivelul Conventional/ Conformitate la rol
(de la # ani până la adolescență)

Stadiul 3 (al moralității bunelor relații)	**Stadiul 4 (al moralității legii și ordinii)**
Caracterizat prin orientarea către a fi-copil bun", orientarea spre aprobare, a fi pe plac și a-i ajuta pe ceilalți, conformarea la imaginile stereotipe ale majorității sau la comportamentelespecifice rolului, acțiunea este evaluată în	Caracterizat prin orientarea cătreautoritate și menținerea ordinii sociale, orientarea spre a'și face datoria și spre adovedi respect față de autoritate, menținerea ordinii sociale, preocupare pentru îndeplinirea expectanțelor

termenii intenţiilor	celorlalţi, diferenţierea acţiunilor datorită obligativităţii resimţite faţă de reguli

Nivelul Autonomiei morale
(la maturitate)

Stadiul 5 (al moralităţii contractuale şi acceptării democratice a l e g i i) Caracterizat prin orientarea contractuală, legalistă, normele binelui şi răului suntdefinite în termenii legilor şi regulilor instituţionalizate, ce par a avea o bază raţională. Când apare conflictul între nevoile individuale şi lege sau un anumitcontract, individul decide prevalenţa ultimelor datorită raţiunii funcţionalităţiiacestora pentru societate	**Stadiul 6 (al moralităţii principiilor individuale şi de conduită)** Moralitatea principiilor individuale de conştiinţă, orientarea nu numai spre regulile sociale existente, dar şi spre conştiinţă, ca agent director, spre respectul şi încrederea reciprocă. Principiile alegerii morale implică universalitatea şi consistenţa logică , acţiunea este controlată de idealuri interne, ce exercită o anumită presiune de aac5iona în concordanţă cu acestea, indiferent de reacţiile celorlalţi. În cazul neacţionării în concordan5ă cu acestea, apare autocondamnarea şi vinovăţia

Exemple de valori universale

- **Sinceritate**: acord sau concordanță între ceea ce se gândește, ceea ce se spune, ceea ce se simte și ceea ce se face.
- **Responsabilitate**: este obligația morală să răspundem pentru acțiunile noastre, fără ca cineva să ne forțeze, ci pentru „ar trebui să fie”.
- **Justiție**: cunoaște și acceptă ce parte este corectă și dă-i-o de drept.
- **Libertate**: a putea acționa și gândi după propriile criterii și voință, fără a corupe drepturile altora.
- **Amabilitate**: să facă fapte bune față de alți oameni.
- **Onestitate**: fii fidel adevărului, spune-l și nu ascunde-l.
- **Dragoste**: virtute care vă permite să simțiți și să exprimați sentimente de bunătate, afecțiune și compasiune.
- **Prietenie**: sentiment de afecțiune și apropiere între persoanele care împărtășesc o anumită afinitate.
- **Respect**: acceptare, considerație și delicatețe în tratamentul oamenilor, animalelor și mediului, datorită recunoașterii calităților sau meritelor acestora.
- **Încredere**: speranță, siguranță sau act de credință al unei persoane față de alta sau cu mediul său.
- **Solidaritate**: este angajamentul moral pe care oamenii îl dobândesc să se ajute reciproc, să se susțină reciproc și să se angajeze în cauze comune.
- **Înțelegere**: capacitatea unui individ de a se pune în locul altuia și de a-și înțelege punctul de vedere.

EXEMPLE DE VALORI UMANE

- ***Solidaritate***
- ***Toleranță***
- ***Amabilitate***
- ***Smerenie***

- Loialitate
- Sensibilitate

EXEMPLE DE VALORI PERSONALE

- Loialitate
- Recunoștință
- Disciplina
- Răbdare
- Constanța
- Empatie
- Înțelegere
- Perseverență
- Cooperare
- Lucru in echipa
- Comunicare
- Inovație

EXEMPLE – VALORILE FAMILIEI

- Intersecția familiei
- Respect pentru persoanele în vârstă
- Amabilitate
- Onestitate

EXEMPLE DE VALORI SOCIOCULTURALE

- Patriotism (există țări mai patriotice decât altele)
- Religie / valoare obiceiuri religioase
- Punctualitate (există țări în care oamenii sunt mai punctuali)
- Generozitate
- Solidaritate
- Familia (de exemplu, în țările latine, familia este de obicei apreciată mai mult)

EXEMPLE DE VALORI MORALE

- Respect față de ceilalți

- Toleranță
- Loialitate
-Onestitate

EXEMPLE DE VALORI SPIRITUALE

- Credinta religioasa
- Armonia
- Credință

EXEMPLE DE VALORI ESTETICE

-Frumosul
-Virginul
- Comicuil
-Tragicul

EXEMPLE DE VALORI MATERIALE

- ***Bunuri materiale***
- ***Banul***
- ***Profesia***
- ***Economicitatea***
- ***Caritatea***
- ***Loialitate***
- ***Responsabilitate***
- ***Creativitate***

EXEMPLE DE VALORI INTELECTUALE

-

- ***Înțelepciunea***
- ***Lectura***
- ***Curiozitate***

EXEMPLE DE VALORI INSTRUMENTALE

- ***Amabilitate***
- ***Rigurozitate***
- ***Perseverență***
- ***Libertate***
- ***Egalitate***
- ***Democrație***

Glosarul termenilor de referință
CONCEPTUL DE AXIOLOGIE

concept	explicație
axiologie	Denumirea axiologiei îşi are originea în limba greacă: „axios”– „demn de”, „posedând valori” şi „logos” – „discurs, ştiinţă”.
axiologie	Axiologia reprezintă teoria valorilor, mai exact, o morală care stabileşte o ierarhie între valori, aranjând pe primul loc respectul a ceea ce este bun, apoi respectul a ceea ce este nobil, apoi a ceea ce este frumos (V. Scheler).
axiologie	Axiologia a fost întemeiată de către logicianul german Lotze (sec. al XIX-lea) şi de către şcoala de filosofie a valorilor sau Şcoala de la Baden (Rickert Windelband etc.) În Franţa ea este repre-zentată de R. Ruyer.
axiologie	Axiologíe s. f. Studiul filosofic sau teoria valorilor (etice, religioase, estetice). Axiologia (gr. *axios* - demn de, având valoare și *logos* - discurs, știință) este studiul filozofic al **valorilor,** regăsit în special în **etică, estetică, religie.**
axiologie	Disciplină filozofică care se ocupă cu studiul sistematic al originii, esenței, clasificării, ierarhizării și funcției sociale a valorilor; teorie generală a valorilor.
valoare	Valoarea poate fi definita prin implinirea constienta sau spontana, a unor idealuri sau aspiratii umane, raportate la legile progresului si la realizarile umane.
valoare	În mod curent se obişnuieşte să se afirme că valoarea este ceva (un lucru) *util, necesar, de preţ,* sau *o calitate* a unui lucru, o calitate care *corespunde* necesităţilor, aşteptărilor, idealului uman, naţional, social etc.
valori	T.Vianu a definit valorile ca pe obiecte ale dorinţei,

	ceea ce înseamnă că valoare în sine nu există; există dorinţa noastră pentru ceva pe care îl definim ca valoare.
axiologie	Sorin Cristea consideră că axiologia educaţiei reprezintă o disciplină integrată în domeniul ştiinţelor pedagogice/educaţiei cu un obiect specific de cercetare: valorile pedagogice fundamentale (binele moral, adevărul ştiinţei, ştiinţa aplicată, frumosul, educația etc., care stau la baza activităţii de formare/dezvoltare permanent a personalităţii umane
axiologia educației	Din punct de vedere metodologic, axiologia educaţiei poate fi interpretată ca o disciplină integrată în domeniul de cercetare specific filosofiei educaţiei.
valoare	Termenul de valoare este de origine latină: „valor”, „valere” – „a fi bun purtător” apoi „a valora”. Sens comun: calitate a lucrărilor, a persoanelor, a conduitelor, pe care conformitatea lor cu o normă sau proximitatea unui ideal le face în mod particular demne de stimă (Clément Elizabeth ş.a., p.539). Problema valorilor la Platon se află în centrul interogaţilor asupra fundamentelor moralei şi ale ştiinţei, realităţii ideale şi a celei transcendente.

BIBLIOGRAFIE

1. Andrei Petre. Filosofia valorii. Iaşi: Collegium Polirom. 1997
Antoci, D. Teoria și metodologia formării orientării valorice a adolescenţilor și tinerilor: Monografie. Universitatea de Stat din Tiraspol. Chișinău: Print-Caro, 2020. 220 p. ISBN 978-9975-56-811-1.
Antoci, D. Educaţia prin valori şi pentru valori: suport de curs. Chișinău: S.n. Tipogr. „Pulsul Pieței”, 2018. 260 p. ISBN 978-9975-3223-3-1. (11,63c.a.).
Antonesei L. Fundamentele culturale ale educaţiei. Iaşi. 1966.
3. Aristotel. Metafizica. Bucureşti: E.A.R. 1965.
4. Babanscki I.K. Optimizarea procesului de învăţământ. Bucureşti: E.D.P. 1979.
5. Biblia sau Sfânta Scriptură. Bucureşti: Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române. 1991.
6. Bîrzea C. Arta şi ştiinţa educaţiei. Bucureşti: I.P.C. 1998.
7. Berger G. Omul modern şi educaţia sa. Bucureşti: E.D.P. 1972.
8. Boboc Al. Filosofia contemporană, orientări şi stiluri de gândire semnificative. Bucureşti: E.D.P. 1995.
9. Bujor N.M. Comorile sufleteşti. Chişinău: Liceum. 1996.
10. Caillois R. L′Homme est Sacrè. Paris: Gallimard. 1950.
11. Călin Marin C. Filosofia educaţiei. Bucureşti: Aramis. 2001.
12. Călin Marin C. Normă şi normalitate în actul educativ / în Revista de pedagogie nr.2, 1979.
13. Călin Marin C. Teoria educaţiei. Fundamentarea epistemică şi metodologică a acţiuni educative. Bucureşti: All. 1996.
14. Clement, E., ş.a. Filosofia de la A-Z, Dicţionar enciclopedic de filosofie. Bucureşti: All. 2000.
15. Comenius I.A. Didactica Magnă. Bucureşti: E.D.P. 1970.
16. Coteanu I., Dănăilă I. et. al. / coord. Dicţionarul explicativ

al limbii române. Univers Enciclopedic. Bucureşti, 1998.
17. Cristea S. Fundamentele ştiinţelor educaţiei / Teoria generală a educaţiei. Bucureşti: Litera, 2003.
18. Cuzneţov Larisa. Educația prin optim axiologic. Chișinău: Primex-com SRL, 2010.
19. Cuzneţov Larisa, Banuh N. Filosofia educaţiei. Chișinău: CEP „UPS I. Creangă". 2004.
20. Cuzneţov Larisa. Tratat de educaţie pentru familie. Pedagogia familiei, Chișinău: CEP USM. 2008.
21. Cuznețov Larisa. Filosofia practică a familiei. Chișinău: CEP USM, 2013.
22. Cucoş C. Pedagogie şi axiologie. Bucureşti: E.D.P. 2008.
23. Cucoş C. Timp şi temporalitate în educaţie. Iaşi: Polirom. 2002.
24. Dewey John. Democraţie şi educaţie. Bucureşti: E.D.P. 1980.
25. Dewey John. Fundamente pentru o ştiinţa a educaţiei. Bucureşti: E.D.P. 1998.
26. Didier Julia. Dicţionar de filosofie. Larousse. 1991.
27. Durkheim E. Educaţie şi sociologie. Bucureşti: E.D.P. 1980.
28. Faure Edgar. A învăţa să fii. Bucureşti: E.D.P. 1974.
29. Galleriu C. Jertfă şi răscumpărare. Bucureşti: Harisma. 1992.
30. Ioan, Petru (coord.). Logica şi educaţie. Iaşi: Lunimea. 1994.
31. Ionescu I. Sociologia şcolii. Iaşi: Polirom. 1997.
32. Japers Karl. Texte filosofice. Bucureşti: Politică. 1986.
33. Jelescu P. Geneza negării la copii în perioada preverbală. Chișinău. 1999.
34. Kant Im. Critica raţiunii pure. Bucureşti: Editura Ştiinţifică. 1969.
35. Kant Im. Tratat de pedagogie. Iaşi: Agora, 1992.
36. Kant Im. Critica facultăţii de judecare / trad. Bucureşti: Editura Trei. 1995.
37. Kneller F. Logica şi limbajul educaţiei. Bucureşti: E.D.P. 1973.

38. Lavelle L. Traite des valeurs, vol.2. Paris: PUF. 1954.
39. Lengrand P. Introducere în educaţia permanentă. Bucureşti: E.D.P. 1973.
40. Leroy J. Dialogul în educaţie. Bucureşti: E.D.P. 1973.
41. Locke J. Câteva cugetări asupra educaţiei. Bucureşti: E.D.P. 1971.
42. Marin C. Călin. Teoria şi metateoria acţiunii educative. Bucureşti: Aramis. 2003.
43. Mândâcanu V. Etica pedagogică. Chişinău. 2001.
44. Mândâcanu V., Banuh N. (coord.). Filosofia educaţiei – impe-rative, căutări, orientări. Chişinău. 1997.
45. Miroiu A. Teorii ale dreptăţii. Bucureşti: Alternativ. 1996.
46. Montessori M. Descoperirea copilului. Bucureşti: E.D.P. 1977.
47. Narly C. Pedagogie generală. Bucureşti. E.D.P. 1996.
48. Nicola I. Pedagogie şi antropologie filosofică // Revista de Pedagogie. nr.1967.
49. Nicola I. Tratat de pedagogie şcolară. Bucureşti: E.D.P. 1996.
50. Niskier A. Filosofia educaţiei. Bucureşti: Economică. 2000.
51. Pâslaru Vl. Principiul pozitiv al educaţiei. Chişinău: Civitas. 2003.
52. Piajet I. Judecata morală la copil. Bucureşti: E.D.P. 1980.
53. Polin R. La Création des valeus. Paris: Librarie Philoso-phiques. 1977.
54. Platon. Dialoguri. Bucureşti: Editura Pentru Literatura Universală. 1968.
55. Reboul O. Les Valeurs de l′éducation. Paris: Presses Universitaires de France, 1992.
56. Rousseau J.-J. Emil sau despre educaţie. Bucureşti: E.D.P. 1973.
57. Roşca S. / red., Culegerea Problema educaţiei în filosofie. Chişinău. 2003.
58. Sponville A.C. Mic tratat al marilor virtuţi. Bucureşti: Editura

Univers. 1998.
59. Tănase Al. Introducere în cultură. Bucureşti: Ed. Eminescu. 1982.
60. Toffler Alvin. Şocul viitorului. Bucureşti: Ed. Politică, 1973.
61. Vianu T. Studii de filosofia culturii. Bucureşti: Editura Eminescu. 1982.
62. Алексеев П. В., Панин А. А. Философия. 3-е изд. Москва: Проспект. 2004.
63. Крайн У. Психология развития человека. 25 главных теорий. Санкт-Петербург: Прайм-Еврознак. 2007.
64. Лузина Л. М. Теория воспитания: философско-антропологический подход. Псков. 2000.
65. Таланчук М. Н. Архитектоника воспитательного процесса: современная концепция и теория воспитания, в 2-х частях. Казань. 1999.
66. Толстой Л. Воспитание и образование / Пед. соч. 1953.
67. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания. Опыт педагогической антропологии (2 т.). Москва: АПН РСФСР. 1948.
68. Щуркова Н. Е. Образ жизни, достойный Человека, и его формирование у школьников. Смоленск. 1995